

## **Kürşad Kahramanoğlu**

Telli Turnalar ve Göç  
*Qulingên Koçber û Koç*

## **Güniz ÖZ - Feride GÜN**

Dersim'in kayıp kızları  
Bizim De Zarganalarımız Vardı!

röportaj

## **ESMERAY**

röportaj

## **Didem Danış**

Göç'te Dişil Karşılaşmalar:  
Kadınlaşan Göç  
*Di Koçberiyê de Hevdîtinên Mê:  
Koçberiya ber bi Jinantiyê*

## **Lori**

Göçte Ara Olaylar ya da  
Yeni Bir Yurttaşlığın  
Tesisinde LGBTT Bireyleri  
*"Di koçberiyê de bûyerên  
navbeynî an jî Di tesîskirina  
welatîbûneke de kesên LGBTT'î"*

Hevjin LGBT adına Derginin sahibi  
Fettah Çiçek

Genel Yayın Müdürü  
Ömer sezer

**Danışma Kurulu**  
Kaya Fırat, Diren Özkan, Ezra Yıldırım  
Harika Peker, Mekiye Ormancı,  
Melike Coşkun, Mij Ba, Naşide Buluttekin,  
Nebahat Akkoç, Özlem Örçen

**Yayın Kurulu**  
Ali Erol, Asu Amed, Barış Sulu,  
Bawer Çakır, Elif Ceylan Özsoy,  
Gülçin Özbey, Heval Azad, Hülya Sur,  
Remzi Altınpolat, Salih Canova,  
Serap Akçura, Sevim Özdemir,  
Umut Güner

**Derginin Editörü**  
Kaya Fırat

**Redaktör**  
Ezra Yıldırım

**Kapak**  
Serap Akçura

**Fotoğraflar**  
Hakan Aydoğan

**Hukuk Danışmanı**  
Av. Fırat Söyle  
Av. Elif Ceylan Özsoy

**Katkıda Bulunanlar**  
Didem Danış, Bawer Çakır,  
Esmeray, Kürşad Kahramanoğlu  
Güniz Öz, Feride Gün, Arin Şah,  
Serhad Solin, Murat Özpamuk

**Yönetim Yeri**  
Diyarbakır

**Basım Tarihi**  
Ağustos 2010

**Tasarım / Dizayn**  
Nejat Ünlü

**Baskı**  
Sena Ofset Matbaa

**Yayın Türü**  
Yerel süreli (2 aylık)

**İletişim**  
dergi@hevjin.org



## içindekiler



**Kürşad  
Kahramanoğlu**

**Telli  
Turnalar  
ve  
Göç**

**4**



**8**

**Göç'te Dişil  
Karşılaşmalar:  
Kadınlaşan Göç**

*Didem Danış*



**13**

**Defter**

*Bawer Çakır*

**Ahmet  
Yıldızı  
Unutmamak**

**2**



**Umut Güner**

**6**  
**Göçte Ara Olaylar  
ya da Yeni Bir  
Yurttaşlığın  
Tesisinde LGBTT  
Bireyleri**

*Lori*



*Röportaj*

**Kadın, Feminist, Kürt,  
Transeksüel:**

**Esmeray 11**

## Editörden...



Dersim'in Kayıp Kızları:  
Bizim De  
Zarganalarımız  
Vardı!

15

Güniz ÖZ - Feride GÜN



LGBTT  
Gündem

20



Etin kilosunu kaçça?

Arin Şah

22

Zirîko  
Sahro



Heval Azad

23

İnceliksiz minyatürlerin ömrüdür bellek, baygın anılar çöplüğüdür; bu yüzden yeniden kurgulanabilir, bize ait olmaktan çıkartılabilir. İşte bu noktada devreye iktidar girmiştir, o kendi kronolojisinin hastalıklı tarihini yazmış, perdeleri indirmiş, bizi oraya hapsetmeye yeltenmiş unutturmaya çalışmıştır.

Fakat LGBT (Lezbiyen, Gey, Biseksüel, Transseksüel) bellek iktidardan ve onun meşru zemininden sapmada, iktidarın ve ona alkış tutan homofobinin karşısında belleğini korumada, antropolojik çeşitliliğiyle varlığını koyultmada ısrarını sürdürüyor\sürdürecektir.

Ahmet Yıldız katledileli iki yıl oluyor. Ahmet'in katli namus cinayetleri kavramının salt kadını hedefleyen bir vahşet olmadığını ataerkil cinsiyet modeline uymayan, yükümlülüklerini yerine getirmeyen(!), kadın erkek her birey için ciddi bir tehlike arz ettiğini kanıtladı.

Kurumsal homofobiyle de desteklenen yargı süreci olağan işlerliğini korudu\koruyor. Ahmet'in kendisine gelen tehditleri bildirdiği dilekçesi umursanmadı. Cinayete ortak olan kurumlar Şüpheli Baba'yı halen yakalamış değil. Bize Ahmet'i unutturmuş da değil.

Sessizlik korunuyor... Çoklu heteronormatif zihniyet partnerlikleri gerçeği boğmaya devam ediyor... Ahmet savaşın, mahalle baskısının, sistemik homofobinin makasladığı LGBT hayatlardan biriydi. Hepimizin içinde bir yerlerde olasılığını sürekli taze tutan göç fikri... Ahmet'e makas değiştirtti.

Homofobik baskılardan kurtulmak, özgür ve yaşanılabilir bir hayata başlamak istediye de homofobi peşini bırakmadı. Ahmet'i aramızdan aldı ve göçün aynı zamanda ne büyük bir risk olduğunu da gösterdi.

Dergimizin ikinci sayısının dosya konusu göç...

Türkiye'de yerinden edilme sorununda LGBT dinamiklerinin demografik çoğunluğu ve kriminal örnekleri bilinmesine rağmen, stabil göç tartışmalarında bir aktüel edinemediğini biliyoruz. Derdimiz bu açığı gözler önüne serip göçü bir LGBT gerçeği olarak sizlerle paylaşmak.

Köylerinden, şehirlerinden ve sonunda bölgelerinden göç eden onca Kürt LGBT birey düşünüldüğünde göçü makro ölçekte, Kürt Sorunu'nun dışında tartışmanın imkansız olduğu da bir gerçek...

son olarak,

Yazılılarıyla desteklerini esirgemeyen dostlarımız Kürşat KAHRAMA-NOĞLU'na, Didem DANIŞ'a, Umut GÜNER'e, Dersimin Kayıp Kızları Röportajı İçin Güniz ÖZ -Feride GÜN'e, Esmeray Röportajı için Barış SULU'ya; öyküleriyle Bawer ÇAKIR'a, Heval Azad'a ve emeği geçen herkese teşekkürler...

Bir sonraki sayımız LGBT'lerin Kürtfobisi; Kürtlerin Homofobisi'nde buluşmak üzere...

bir arka kapak hüznüyle...

Fırat Kaya

\*Bu arada şimdi İspanyada olan aktivist dostumuz bawerella'ya sonsuz özlem ve selamla...





Umut Güner

www.kaosgl.com

## Ahmet Yıldız'ı Unutmamak!

Hevjin dergi yayın kurulu olduğu günlerde dergiyi tartışırken aklıma Ahmet Yıldız gelmişti. Hatta ilk sayımızı mutlaka Ahmet Yıldız'a ithaf edelim diye konuştuktan sonra dergimizin ilk sayısının çıkış döneminin Baki Koşar Etkinlikleri'ne denk gelmesi nedeniyle Ahmet Yıldız yerine Baki Koşar'a ithaf etmiştik. Ahmet Yıldız'da Baki Koşar gibi eşcinseldi, Kürttü ve nefret cinayetine kurban gitti.

Ahmet Yıldız, Beargi dergisine ailesine açılma sürecini anlatmıştı. Ailesine artık yalan söylemek istemediğini ve gerçek bir ilişki kurmak istediğini söylemişti. Ne yazık ki süreç Ahmet'in istediği gibi gitmedi. Ailesi ile gerçek bir ilişki kuramadı ve bugün Ahmet Yıldız aramızda yok. Ahmet Yıldız'ın babası Ahmet'i öldürmekle suçlanıyor. Ahmet Yıldız'ın babasına ulaşamıyor. Aileden doğru her hangi bir açıklama gelmedi. Evet gerçekten de ben halen zorlanıyorum Ahmet Yıldız'ı babası/ailesi öldürdü cümlesini kurmaya. İçim el vermiyor, yüreğim gerçekten kaldırmıyor.

---

**Evet, heteroseksizm dediğimiz şey öyle derin kökleri olan, damarlarımıza kadar işlemiş bir ayrımcılık türü ki, bir baba oğlunu öldürebiliyor, aile buna sessiz kalabiliyor. Bir aile bu cinayeti örgütleyebiliyor ve kendi evlatlarını öldürebiliyorlar.**

---

Bu cinayetin adını koymak bu yüzden çok zor oldu hem benim için hemde benim gibi onlarca eşcinsel için.

Türkiye'de onlarca eşcinsel, biseksüel ve transeksüelin ailesi tarafından öldürülebileceği gerçeği ile yüz yüze geldim. Ailelerimizle ilişkilerimizin bu kadar da dönüştürsüz olabileceği bir tokat gibi yüzüme çarptı. Bütün bunların yanında bir gün önce MSN'de konuştuğum bir arkadaşımın öldürülmüş olması ve ölümün o kadar da benden uzak olmadığı gerçeği ile yüzleştim. Sonrasında Ahmet Yıldız'ın ayı arkadaşlarının başını çektiği Ahmet Yıldız İnisyatifi (AYI) kuruldu. Ahmet Yıldız İnisyatifi, Biz Erkek Değiliz grubu, LGBTT örgütler, Ahmet Yıldız'ın sevgilisi İbrahim cinayetin takipçisi oldular ve Ahmet Yıldız davasının aydınlatılması için eylemler yaptık. Aile kararı ile öldürülmüş olmasını hiç aklımıza getirmek istemedik, aklımıza

gelse de dilimizin ucuna getirmediğimiz. Dava dosyasının hazırlanması bekledik. Bu süreçte ayakta kalmamızı ve halen nefes alabilmemizi sağlayan en önemli açıklama Lambdaistanbul Aile grubundaki anne ve babalardan geldi. Hem Ahmet Yıldız'a hem de bizlere sahip çıktılar.

Bütün bu süreçler sonrasında iki sene geçti. Ahmet Yıldız'ın dava dosyasının hazırlanması bir seneyi buldu ve ilk duruşma 6 Eylül 2009'da Üsküdar Adliyesinde yapıldı. Duruşmada Ahmet Yıldız'ın babası Yahya Yıldız oğlunu öldürdüğü yönünde savcı iddianamesini hazırladığını gazete haberlerinden öğrenmiştik. Yahya Yıldız, Kuzey Irak'ta olduğu için kendisine ulaşamıyormuş.

Ahmet Yıldız öldürülmeden önce, Beargi'ye yazdığı yazısında, eşcinsel olduğunu ailesine söyledikten sonra babası tarafından tehdit edildiğini ve bu tehditler üzerine de Üsküdar Savcılığına başvurduğunu yazmıştı. Üsküdar savcılığı "kendi bölgesinde olmadığı gerekçesiyle dilekçeyi Ümraniye Savcılığına iletmış" ve Türkiye'de ne yazık ki diğer suç duyuruları gibi sanırım hiç işleme alınmadan arşivlere kaldırılmıştı. Ne gariptir ki Ahmet Yıldız Üsküdar sınırları içinde öldürüldü.

Ahmet Yıldız öldürülen onlarca eşcinselden biri idi. Ahmet Yıldız cinayeti, namus saikiyle işlenmiş bir nefret cinayetidir.

Toplumun homofobisi kalbimizi köreltiyor. Bir baba oğlunu öldürebiliyor, bir abi kardeşinin ölümüne sessiz kalabiliyor. Ama Ahmet Yıldız ölümü bize şunu da gösterdi. Aile sadece anne, baba ve kardeşlerden oluşmuyor. Sevgilin, arkadaşların da ailemiz olabiliyor. Aile bizi kötü yola sürüklerken, arkadaşlarımız ellerimizden tutabiliyor ya da bize yönelik her türlü ihlalin takipçisi olabiliyorlar. Ahmet Yıldız'ın ailesiyiz. Kardeşiyiz, abisiyiz. Ve takipçisi olmaya devam edeceğiz

LGBTT bireylere yönelik nefret suçlarını, işkence kötü muameleyi, yaşam hakkı ve nefret cinayetlerini raporlaştırırken hep aynı duyguyu yaşıyorum. Baki Koşar'ın yerinde ben olabilirdim, Ahmet Yıldız'ın yerinde ben olabilirdim, Esat'ta polis şiddetine maruz kalan transeksüeller yerine ben olabilirdim, adaletin tecelli etmediği her davada mağdurun yerinde ben olabilirim diye düşünüyorum. bunu hissediyor olma halimiz işte, bize karşı işlenen suçları nefret suçları olarak tarif etmemizi sağlıyor. Çünkü lezbiyen, gey, biseksüel ve trans bireylere yönelik işlenen bütün suçların tek bir mağduru yok. fiziksel olarak tek bir kişi yaralanıyor olsa da bir grup olarak hepimiz mağdur oluyoruz, yoksun bırakılıyor.

Ahmet Yıldız'la 2002 Güztanbul'unda tanışmıştım.

Benim katıldığım ikinci Türkiyeli eşcinseller buluşması idi. Sonrasında bir şekilde çok sık olmasa da arada bir karşılaşmalar sonrasında beargi sayesinde msn arkadaşı olmuştuk. Ahmet Yıldız öldürülmeden bir yada iki hafta önce yazısını Kaos GL Dergisi için göndermişti. Yazısını okuduktan sonra uzun uzun konuşma fırsatımız olmuştu. Hatta kendisi gibi ailesine açılmış diğer geylemlerle bir araya gelmek ve bunun üzerine konuşmak istediğini dile getirmişti. Yazısını kaos gl dergisinde yayımlayamadan Ahmet Yıldız'ı kaybettik.

Ahmet Yıldız cinayetini diğer cinayetlerinden ayrılan bir çok farklılık var. Şimdiye kadar lgbt bireylere yönelik işlenen bütün cinayetlerde "su testisi su yolunda kırılır" diye hep bir bahane ve ahlak değersel bir yaklaşımla cinayetler meşrulaştırıldı, katiller masumlaştırıldı. Ancak Ahmet Yıldız cinayetinde kimse bir şey diyemez kadar homofobi görünür oldu. Bir baba oğlunu öldürdü, bizim arkadaşımız öldü.

Ahmet Yıldız gibi onlarca gey, lezbiyen, biseksüel ve transeksüel, Hevjin Dergisinin bu sayısında dert edindiği "göç" mevzuunu yaşamak zorunda kalıyor. Yaşayabilmek için, nefes alabilmek için, cinsel yönelimini

ve cinsiyet kimliğini en azından evinin içinde özgürce yaşayabilmek için göç etmek zorunda bırakılıyorlar.

---

## **Onlarca eşcinsel, biseksüel ve trans birey sıra hasreti ile yanıp tutuşurken ölüm korkusu ile sürgünde yaşamak zorunda bırakılıyor.**

---

Ve bir sürü eşcinsel, biseksüel, trans birey cinsel yönelim/cinsiyet kimliklerinin aileleri tarafından öğrenilmesi durumundan akıbetleri konusunda endişe içindeler. Çünkü Ahmet yıldız davasından hatırlayacağımız gibi sadece lgbt bireyler değil, lgbt bireylere yönelik nefrette, homofobi de transfobi de arkamızı bırakmıyor ve bizimle göç ediyor.

Hevjin tüm bu ölümlere, göçlere, sürgünlere rağmen birlikte yaşamayı savunuyor. Birlikte yaşamayı savunurken, Ahmet Yıldız'ları unutmamak gerekiyor. Ahmet Yıldız'ın ailesi bizim.

*Ahmet Yıldız'ın ailesi Hevjin!*

---

## **Ahmet Yıldız cinayetinde hukuki sürece dair...**

Ahmet Yıldız 15 Temmuz 2008 de evinin önünde pusuya düşürülerek arabasının içinde canice öldürüldü. Öldürülme nedeni ise eşcinsel olmaktı.

Öncesinde ailesinden ölüm tehditleri alıyordu. Üsküdar savcılığı Ahmet'in ölüm tehdidi şikâyet dilekçesini ciddiye almış olsaydı; Ahmet yaşıyor olacaktı. Savcı görevini yerine getirmedi, görevini ihlal etti, devlet Ahmet'in can güvenliği ile ilgili gerekli önlemleri almadı. Benim şahsi uğraşım, uluslararası ve ulusal basın ve insan hakları kuruluşlarının yardımları ile Ahmet Yıldız Cinayet Davası 8 Eylül 2009 Üsküdar 1. Ağır Ceza Mahkemesinde başladı. Bu dava Türkiye tarihinde ilk eşcinsel içerikli kamu davasıdır. Eşcinseller için dönüm noktasıdır. Herkesin bu davaya sahip çıkmasını ve tepkisini ortaya koymasını diliyorum.

### **...Baba firarda...**

Mahkeme Yahya Babanın yakalanması ve davanın akışını sağlamak için hiçbir şey yapmıyor. Mahkeme dava sürecinin sürekliliğini engelliyor. Eşcinsel düşmanı tutumunu sürdürüyor. Devletin kurumları kurumsal homofobileriyle insan haklarını ihlal ediyor. Buna Aile Bakanı Kavaf eşcinsel düşmanı ifadeleriyle de destek oluyor. Eşcinseller hedef gösterilip ayrımcılığa uğratılıyor. Henüz özür dilememiş ve istifa etmemiş olması hükümetin homofobik tavrını devam ettirdiğinin gös-

tergesi. Devletin homofobik tavrı toplumun homofobik dinamiklerini de körüklüyor. Türkiye toplumu eşcinsel ayrımcılığına alkış tutarak, sessiz kalarak bu utanç verici politikaya, insanlık ayıbına ortak oluyor. Ben bu ayıbın artık bir son bulmasını, can güvenliğimizin sağlanmasını, cinsel kimliğin ve cinsel yönelimin yasalar tarafınca garanti altına alınmasını talep ediyorum. Nefret, inkâr ve ikiyüzlülikle beslenen bu tavra son verilmesini yerini tahammül ve saygıya bırakmasını diliyorum. Türkiye'deki milyonlarca eşcinsel kimliğe insani hak ve hukuk çerçevesinde saygı duyulmasını talep ediyorum. Türkiye'nin insan haklarına saygı duymasını ve yerine getirmek ile yükümlü olduğu uluslararası sözleşmelere, attığı imzalara sahip çıkmasını talep ediyorum.

Sevgilim Ahmet Yıldız'ın katillerinin yakalanıp adalete teslim edilmesini, baba Yahya Yıldız'ın hiç vakit kaybetmeden polise teslim olmasını ve pişmanlığını itiraf etmesini istiyorum. Kaçarak ve saklanarak hiçbir şeyi değiştirmeyeceğini bilmesini istiyorum.

Bu arada Hevjin dergisine basın hayatında başarılar diliyorum. Umarım Hevjin eşcinsel haklarını savunmada ve toplumun eşcinsel kimlik önyargısını kırmada başarılı olur.

Ahmet Yıldız'ın sevgilisi ve hayat arkadaşı(ydı) İBO



Kürşad  
Kahramanoğlu

www.pinkpope.net

## Telli Turnalar ve Göç

Ekonomik, toplumsal, siyasi sebeplerle bireylerin, ailelerin veya toplulukların bir ülkeden başka bir ülkeye, bir yerleşim yerinden başka bir yerleşim yerine gitme işine, taşınmasına 'göç' diyoruz. Hayvanlar ve insanlar göç ederler. Göç aynı zaman da, ölümün de diğer bir adı!

Göç etmek, hüznü bir iş. Alıştığımız, rahat olduğumuz, kendimizi emniyette hissettiğimiz, çevremizdeki bizi seven, bizim sevdiğimiz koşullar ve insanları bırakarak, meçhullerle dolu yeni bir ortama gitmek hem zor hem de bilinmezlerle dolu olduğu için kolay yapılması bir şey değil. Her ne kadar göç birçok beklentiyi, bir umudu içinde barındırsa bile, çoğu kez hayvanlar da insanlar da kendilerini mecbur hissettikleri için göç ederler.

Kara ve soğuğa dayanamayacağını içgüdüsel olarak bilen leylek, kışı geçirmek için ve yine dönebilmek umudu ile sonbaharda daha sıcak bölgelere göç eder. Seneye tekrar dönebilmek ve yeni jenerasyonlar yetiştirebilmek, geride bıraktığı yuvasını tekrar bulabilmek umudu ile...

---

**Her göç eden insanın içinde de birgün,  
daha iyi şartlarla yurduna dönebilme  
umudu vardır.**

---

Türkiye "ekonomik" nedenlerle göçü iyi bilir. 60'lı yıllardan beri Almanya'dan başlayarak, Avrupa'nın birçok ülkesine dalga dalga, legal veya illegal olarak giden milyonlarca Anadolu insanı var. Bugünlerde bu göç, biraz durulsa bile Afrika, Asya ve özellikle Orta Doğu ülkelerinden Türkiye'yi bir geçiş köprüsü olarak kullanıp hala, ekonomileri daha iyi olan Avrupa ülkelerine ulaşmaya çabalayan bir göçmen ordusu var. Birçok ülkenin içinde bölgeler arası ekonomik farklılıklardan kaynaklanan "iç göç" ise, Türkiye'de özellikle doğudan batıya, Cumhuriyet'in kuruluşundan beri bildiğimiz bir fenomen. Bu tür göç, ekonomik nedenlerle olabileceği gibi birçok kez de "toplumsal" ve "siyasi" nedenlerle olabilir. Kırsaldan büyük şehre, insanlar iş bulmak için göç edebilecekleri gibi belki de daha büyük sayılarda göç ettikleri yerdeki yaşam koşullarının imkânsızlaşmasından göç ediyorlar. Köyü bombalanan, sık sık kolluk güçleri tarafından basılan, çatışmalar nedeni ile tarlalarında çalışmalarını imkân-

sızlaşan kırsalın insanı, büyük yerleşim merkezlerinde daha emniyette olacağını düşünür. Daha kolay ve risksiz yaşayabileceğinin hesabını yapar. Veya milyonlarca bu topraklı gencin yaptığı gibi kapağı yurt dışına atarsa; daha rahat, daha saygı gördüğü bir hayata kavuşacağını, kendi olabileceği hayallerini kurar.

İrkçılığın ve zenofobinin yükseldiği dünyamızda "göçmen", büyük umutlarla gittiği veya şartlarını zorladığı için kaçtığı yurdundan, yeni gittiği topraklarda hor görülme, aşağılanma, çok zor şartlar altında iki ayağı üzerinde durabilme zorlukları yaşar. Göçmen, göçmenin halinden anlar. Benim önce çok garibime gitmişti: Londra'nın "Green Lanes" diye, uzunca bir sokağı var. Burada Türkler, Rumlar ve şimdi Kürtler onlarca yıldır yan yana yaşıyorlar. Türk Bakkalı, Rum Bakkalı, Türk Kasabı, Rum Kasabı, Türk Kahvesi, Futbol Klübü, Rum Kasabı, Futbol Kulübü kapı komşuları. Bugünlerde bir sürü Kürt kahve ve sosyal tesisleri de "Green Lanes" ve çevresinde boy göstermekte. Kırşehirden göçmüş Türk'ün kapı komşusu, Larnaka'dan göçmüş Rum. Mardinli Kürd'ün komşusu, Kavalalı Yunanlı. Bir kapı ötelinde de Konyalı Türk komşuları yaşıyor. Kıbrıs çıkarması sırasında bile yan yana yaşayan, bu güya birbirine düşman Türk ve Rum göçmenleri neden burayı seçtiler, neden bir arada tutunmaya çalışıyorlar, koskoca Londra'da ayrı ayrı yaşayabilecekleri, başka ayrı ayrı uygun bölgeler yok mu? diye çok düşünmüştür! Kendilerini daha az horlanmış zannediyorlar zahir. 30 sene İngiltere'de yaşamış bir Türk, birgün İstanbul'a dönerse; bu mega kentin varoşlarında var olabileme mücadelesi veren Kürd'e yakınlık duyar!





İstisnasız, dünyanın bütün büyük şehirleri, kırsallarından eşcinsel göçüne maruz kalırlar. Küçük şehir, kasaba, köy mentalitesi ve buralardaki “mahalle baskısı”,

## Toplumların en göçebe gruplarının başında eşcinseller var.

eşcinselle yaşamı imkansız kıldığından büyük şehir caziptir. Manchester’den, San Fransisco’ya, Paris’ten, New York’a, İstanbul’dan, Seul’a kadar bütün büyük şehirlerdeki, ülkenin diğer kısımlarına göre daha fazla olan eşcinsel görünürlülüğü bundan. Aralarında tolerans farklılığı olan, eşcinsellerin legal olarak korunduğu ve ayrımcılığa göreceli olarak maruz bırakılmadıkları ülkelere de; durumun böyle olmadığı ülkelerden, eşcinsel göçü olur. İşte bu nedenlerden, özellikle ticari gey hayatının, yani gey bar, kulüp, hamam, sauna gibi yerlerin olduğu şehirlerde, neredeyse göç edilen şehir ve ülkeden daha fazla eşcinsel varmış intibasına kapılabılırsınız. Mesela bugünlerde, yüzeyden bakan bir çift göz; İstanbul’un, Amsterdam’ın, ticari gey hayatında, Diyarbakır’ın sosyal hayatı içinde karşılaştığından daha fazla Kürt eşcinselle karşılaşabilir. Yukarıda da anlatmaya çalıştığım gibi bunun birinci nedeni, Diyarbakır’da henüz ticari bir gey hayat bulunmaması ise, ikinci nedeni de göçtür.

Bu göç, eşcinsellerin büyük şehirlerdeki sadece görünürlüklerini değil, aynı zamanda da oranlarını da kırsala göre fazlaştırmakta. Bu nedenle büyük şehirlerin yerel idarelerinin cinsellikleri, heteroseksüellikten farklı olan vatandaşları için olan sorumluluklarını arttırmakta. Bunu Batı’da ilk farkedene Büyükşehir Belediyesi Başkanlarının başında, lakabı “Red-Kırmızı” olan Ken Livingstone gelmekte. 1981’de Londra Büyükşehir Başkanlığına seçildikten sonra, hem de tutucu Margaret Tahtcher’ın Başbakanlığı döneminde, eşcinsel vatandaşların Londra’da belirgin bir grup olarak var olduğunu dile getirmesinin ötesinde, bu grup Londra’da yaşayan vatandaşlar için ciddi, o güne kadar Birleşik Krallık’ta duyulmamış oranda, kaynak ayırmıştı.

Sıra bu topraklardaki Belediye başkanlarına gelmedi mi? Bence geldi. Diyarbakır Büyükşehir Belediye başkanından, İstanbul Büyükşehir Belediye başkanına kadar küçük, büyük, Kürt, Türk bütün Belediye başkanlarına selam olsun.

Geyler, göç etmiş grupların telli turnaları. Sayın Belediye başkanları, “telli turnalarınıza” kıymayın, görün onları artık.

10 Haziran 2010



## Göçte Ara Olaylar ya da Yeni Bir Yurttaşlığın Tesisinde LGBT Bireyleri

Lori - [dergi@hevjin.org](mailto:dergi@hevjin.org)

‘Gelecekte kurtuluş yok...’  
C.Isherwood

‘...xeribîye de

îsan nêhûn o

teyna ro

xo keno vîndî

ebe xo cereno

xo nêvênenê...’ \*

Memê Koêkorta

Göçün dramatik, sisteme yük yapısı onu kuşatmayı fazlasıyla başarmış, kendi adına sözün üretilmesinde ve kuramsal bir bütünlüğe doğru disiplinler arası yolculuğunda(türlü temasların taşınır söylem yükünün üzerinde) daha transparan bir hale getirmiştir. Bu ayrıcalıklı alanın estirdiği rüzgarlar göç bilgisinin kendisine özgü iletkenliğini-sosyoekonomik, kültürel, politik, psikolojik, sağlık vs. dolaylılarıyla- de kullanarak tüzel kişilikler arası kontrolsüz bir politik çatışma alanının nesnelere oluşturur hale gelmiştir.

**Zorunlu göç tartışmaları mevcut  
bütünün transportundaki lgbt  
faktörünün niceliğini ve niteliğini es  
geçse de Türkiye’nin periferdeki birçok  
kentinden metropollere göç eden, göçe  
hazırlanan yüzlerce belki binlerce LGBT  
bireyi var.**

Bu yazının amacı biraz da gözden kaçan /kaçırılan ara olayların Türkiye’de yerinden edilme/zorunlu göç mağdurları olarak LGBT(Lezbiyen, Gey, Biseksüel, Transseksüel) bireyleri üzerinden irdelenmesidir.

BM’nin(Birleşmiş Milletler)yerinden edilme sorununun yaşandığı ülkeler için hazırladığı uluslar arası başvuru niteliğindeki, ülke içerisinde yerinden olma konusunda yol gösterici ilkelerinde ‘zorla ya da zorunda kalarak evlerinden veya sürekli yaşamakta oldukları yerlerden, özellikle silahlı çatışmaların yaygın şiddet hareketlerinin insan hakları ihlallerinin veya doğal ya da insan kaynaklı felaketlerin sonucunda veya bunların etkilerinden kaçınmak için uluslar arası düzeyde kabul görmüş hiçbir devlet sınırını geçmezsiniz kaçan ya da bu yerleri terk eden kişiler yada kişi grupları’ yerinden olmuş kişiler olarak tanımlamış ve ülkeleri yerinden edilmiş yurttaşlara koşulları yaratılmış bir geri dönüş imkanı sağlamakla beraber hayat-

larına göç ettirildikleri yerde ya da bir başka yerde devam etmek isteyen mağdurlara gerekli destek ve korumayı sağlamakla yükümlü kılmıştır. Peki bu tanımlama ve çözüme yönelik arzu LGBT bireylerinin göçüyle nereden ilişkilendirilebilir?

LGBT bireyler göçün neresinde durmaktadır? ya da tersi? Türkiye’nin periferdeki birçok kentinden metropollere süzülen LGBT kitleye dair genel bir kapsam neden LGBT göçünün anatomisine tamamen hakim olamaz?

BM’nin yol gösterici ilkelerine nazire yaparak özetlersek LGBT zorunlu göçü ‘heteronormatif zihniyet ve homofobi kaynaklı felaketlerin sonucunda işkence, fiziksel ve psikolojik şiddetten hatta öldürülmekten kurtulmak için hali hazırda periferdeki her LGBT bireyinin bir B planı olarak beynine kazındığı planı harekete geçirmeye zorlanmasıdır.’

Bu noktada LGBT göçünün nedenleri üzerinde kısmi ortaklıklar kurarak özdeşliklere dair bir görüş ifade etmek mümkün. Periferde yaşayan LGBT bireyleri için öncelikli sorunlardan biri görünürlük. Bu aslında bireysel özgürlüğün yüzeysel bir kısıtlanması değil aynı zamanda sürekli bir tedirginlik ve dikkat motivasyonu kontrol edilmesi gereken özgürlük alanının bireye yük olan psikolojik ve fiziki ağırlığı. Görünürlük problemi periferdeki LGBT bireylerini partner bulmakta, diğer LGBT bireyleriyle ilişki kurmaktan hatta varsa kendi şehrindeki bir LGBT organizasyonu ile ilişkilenebilmekten bile alıkoyabilmektedir. Yine periferdeki LGBT bireyler içinde açık bireyler, etiketlenenler ya da cinsel yönelimi aileleri tarafından öğrenilmiş olanlar içinse kurallar tamamen farklı. Ailevi ve mahalli mekanizmasının meşru(!) denetlemesinde kısıtlanan hayatlar dedikodu kışkırtıcının dirimiyle de pekişen dışlamaya maruz kalarak bazen öldürülmemek için göç etmek zorunda bırakılıyorlar.

Göçe sebep olan bir diğer nedense ekonomik sebepler. Türkiye’deki neoliberal ekonomi politikaları ısrarla LGBT bireyleri de işsizler ordusunun içine daha dezavajlı gruplar olarak katıyor. Göç ettikleri metropollerde daha çok seks





# hevjin

işçiliğinin riskli haritasında yerlerini alıyorlar. Ve göç minik dalgalarını başlatan lgbt bireylerini metropollerde sorun yumağının devleştiği bir kelebek etkisiyle karşılıyor.

Peki göçteki insan kaynağının çoğunluğunu karşılayan Güneydoğu'dan göçü yukarıdaki özdeşlikler içine sıkıştırmak fazlasıyla saflık olmaz mı?

1984-1999 yılları arasında Güneydoğu Bölgesinde yaşanan savaş sayıları milyonu geçen insanı; köylerini, ilçelerini terk etmeye zorladı. Terörle mücadele adına meşru kılınan antidemokratik ve insanlık dışı uygulamalarla köyler yakılıp yıkıldı, resmi ideolojinin her fırsatta yücelttiği özel mülkiyet araçları (evler, tarlalar, hayvanlar...) yakıldı, kamu malları yararlanılmaz hale getirildi. Yüzlerce masum sivil çatışmalar ve köy baskınları sırasında yaralandı ve öldürüldü.

Tüm bu süreçlerde devlet mağdurların yok sayılabilecek kadar küçük bir kısmına şehirlerde barınma imkânı sağladı. Geriye kalan asıl çoğunluk tüm bir geçmişini ve varsa mal varlığını geride bırakarak çevre illerin gettolarında yeni hayatlarına başladı. Konvansiyonel geçim kaynaklarından koparılan insanlar modernizmin zorunlu tüketicileri ve neoliberal ekonomi politikalarının vasıfsız çöplükleri haline getirildi. Sosyal devletin(!) koruma ve desteğinden yararlanamayan, şehrin önceki sahipleri tarafından dışlanan özne psikolojik sorunların, sağlık ve eğitim sorunlarının ve en önemlisi yoksulluğun kuşatmasında kendi derinliklerine tırmanmaya, ikinci sınıf yurttaşlığın kılcalıklarına çökmeye başladı.

Aradan geçen 15-20 sene sonunda 2004'te çıkan tazmin yasası(birçok eksiği ve bazı akıllara zarar praksisleriyle) köye dönüşü(ki yapılan saha çalışmaları göç mağdurlarının çoğunun geriye dönmeyi istemediklerini belgelemektedir)ve zararların tazmini gündeme geldi. Aslında telafideki bu uzun ara bile göçün nasıl kronikleştiğinin ve kuşaklaraşırı bir boyut kazandığının göstergesi.

Güneydoğudaki zorunlu göçe dair yukarıda özetlemeye çalıştığım geçmiş, aynı zamanda zorunlu göç mağduru Kürt LGBT bireylerinin de geçmiştir.

Zorunlu göçün LGBT jenerasyonu cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği ayrımcılığına da uğrayınca yaşanan tragedi sınırları kestirilemeyen bir ayrımcılıklar zinciriyle uzayıp gidiyor. Çoğu göç mağduruyla yoksulluk, işsizlik, yurttaş sosyal haklarında faydalanamama, dışlanma gibi aynı sorunlar yumağında yer alan LGBT bireyler bir de bu kitle tarafından dışlandıklarında ikinci bir göçü düşünmeye başlamış oluyorlar. Kontrolsüz göçün ekonomik, sosyal, demokrafik yapıbozumuna uğrattıkları şehirlerde LGBT bireyleri şehrin LGBT alt kültürleriyle tanışıyor. Bu alt kültürlerin büyük bir bölümünde ise trend sex işçiliği. Cinsel kimliğini keşfetmiş fakat henüz bir yerlere oturamamış bir LGBT bireyi için sex işçiliği ekonomik getirisiyle de cazip hale gelebiliyor. Cinsel yönelimine ve



cinsiyet kimliğini rahatça yaşamak isteyen LGBT bireyler için göç burada hem büyük bir kurtuluş için anahtar hem riskli bir hayata atılan ilk adım oluyor.

Sex işçiliği için Batıya göç eden bazı LGBT bireyleri metropollerdeki sektörel LGBT kanalları(oteller, evler, barlar...)cinsiyet değiştirme ameliyatları için kasaplar(illegal cinsiyet değiştirme operasyonu yapanlar) bekliyor ve bazen nereden geleceği belli olmayan bir ölüm.

Fakat sorunlar burada bitmiyor. Sırada Kürtfobi var...

Zorunlu göç sonrası rotasını batıya çeviren bir çok göç mağduru Kürt oldukları için kendilerine ev verilmeyeceğini, işe alınmayacaklarını, çocuklarını okula kaydetmede kendilerine türlü zorluklar çıkartılacağını tahmin edebilir miydi?

Tuhaftır toplumun neredeyse tüm kesimleri tarafından hastalıklı bir doku, cezalandırılması gereken bir sapma vs.. görülen ve dışlanan LGBT bireyleri içinde bile LGBT partnerliğinin sıfırlandığı noktada Kürtfobiyle yeni bir ayrımcılık şekilleniyor.Modernizm ve ırkçılık takıntısı göç mağduru Kürt LGBT bireylerini daha fazla yalnızlaştırıyor.

Tüm bu ayrımcılıklar zinciri düşünüldüğünde periferdeki LGBT organizasyonlarının önemi oldukça büyük.

Hevjînin yereldeki koalisyonu bu noktada harekete geçirme, bölgedeki Kürt LGBT varlığını tanıtmaya, önyargıları sağlıklı bir şekilde kırma, şehri LGBT bireyleri için nefes alınabilir bir ortama taşıma gayreti de bu aşamada anlam kazanıyor

Ve eşcinsel ve transseksüel de olsak vazgeçemediğimiz ırkçı reflekslerin kırılmasında...

\*gurbette

uykusuzdur insan  
yalnızdır

kaybeder kendini  
arar kendini

bulamaz kendini

## Göç'te Dişil Karşılaşmalar: Kadınlaşan Göç

Didem Danış  
didem.danis@yahoo.com

Basima ülkesinden ayrılıp Türkiye'ye geldiğinde 14 yaşındaydı. Annesi, üvey babası ve beş kardeşiyle beraber Musul'dan kalkıp uzun bir yolculuk sonrası İstanbul'a vardıklarında, bunun son durak olmadığını biliyorlardı. İstanbul onlar için bir bekleme salonuydu; nihai hedeflerine ulaşmadan önce "bir süre" kalacakları bir ara durak. Gel gör ki, bu "bir süre"nin ne kadar süreceğini kimse bilmiyordu. Ve sonuçta, "ha bugün ha yarın gidiyoruz" diye geçen onbir yıllık bir beklemenin sonunda Amerika'ya gitmek üzere mülteci statüsü kazandılar. Bu onbir yıl, hem Basima hem de ailesi için belirsizliğin hüküm sürdüğü bıçak sırtı bir dönem oldu. Ne kadar "geçici" de olsa, Türkiye'de kaldıkları süre boyunca yaşamlarını idame ettirmek, bunun için bir iş bulmak zorundaydılar. Ailenin geçimini çocuklar üstlendi, bu sayede hızla Türkçe öğrendiler, yeni bir çevre edindiler. Anne ve baba kırk yaşlarında olmalarına rağmen, işverenler tarafından fazla yaşlı buldukları için işsiz kaldı, çocukların getireceği ekme parasını bekler oldu. İşsizlik sadece yoksulluk değil, ebeveynler için izolasyon ve içe kapanma anlamına da geldi; Türkçe öğrenemediler, kendileri gibi göçmen bir kaç komşu veya akraba dışında kimseyle görüşmez oldular. Yasal statülerindeki belirsizlik, bekleyiş sürecindeki endişe katsayısını daha da arttırdı. Polisle karşılaşmaktan, kimlik kontrolüne maruz kalmaktan korktukları için sokağa çıkamaz oldular. Bu yeni dünyada sığınabilecekleri tek yer olan ev de bir süre sonra hır gür mekanına dönüştü. Basima'nın ifadesiyle, "ev cehennem oldu".

---

**Oysa bugün göç hareketlerinde kadınların oranı artıyor. Göçmenlerin önemli bir kısmı tek başına yola çıkmış kadınlardan oluşuyor. Göç kadınlaşıyor.**

---

Göç herkes için ciddi bir değişim anlamına gelse de, bu süreçten en çok etkilenenlerden biri kadınlar oluyor. Bugün Türkiye'de yaşayan göçmen kadınlar arasında Basima gibi ailesiyle gelmiş olanlar gibi, tek başına bu yolculuğu göze almışlar da var. Bu kadınların deneyimleri hem düşündürücü, hem öğretici. 1960 ve 1970'lerde Avrupa'ya giden göçmenler ağırlıklı olarak erkeklerden oluşuyordu. Eşler ve çocuklar sonradan gidiyordu. Böylece kadınlar ancak "aile birleşimi" ile, yani kocalarına bağlı olarak, göç kervanına katılıyordu. **Oysa bugün göç hareketlerinde kadınların**

oranı artıyor. Göçmenlerin önemli bir kısmı tek başına yola çıkmış kadınlardan oluşuyor. Göç kadınlaşıyor. Küresel kapitalizmin yarattığı eşitsizlikler, çevre felaketleri, yoksulluk, siyasi ve toplumsal baskılar derken, pek çok yerde yaşam şartları giderek kötüleşiyor. Bu durum ise en çok kadınları etkiliyor. Bazı kadınlar çocuklarının geçimini sağlayabilmek için tek başına göç yollarına düşerken, bazıları da ailecek terk ediyorlar memleketlerini.

Basima ülkesindeki şiddet ortamından kaçarak yeni bir hayat kurma umuduyla Irak'tan Türkiye'ye gelen binlerce örnekten sadece biri. Irak'taki durum malum. 2003'te Amerika işgal etti, Saddam Hüseyin rejimi düştü ve ortalık karıştı. Bir zamanlar "barış ve demokrasi getiriyoruz" diyenler, şimdi gittikçe tırmanan şiddet sarmalından nasıl "en az maliyetle" çıkacaklarının hesabını yapıyorlar. Bu arada, dört milyon Iraklı ülke içinde yerinden edilmiş, dört milyon kadar da ülke dışına kaçmak zorunda kalmış, ne gam! Saddam Hüseyin döneminde siyasi baskılardan bunalanlar, şimdi dinmeyen çatışma ortamı ve ekonomik zorluklardan muzdarip. Bazıları için, artık Irak'ta kalmak mümkün değil. Ancak başka ülkeye sığınanların çabucak farkettiği üzere gurbette yaşamak da ayrı bir dert.



Türkiye Iraklıların sığındığı komşu ülkelerden biri, ama en az rağbet göreni. Suriye bir milyon, Ürdün beş yüz bin Iraklıya evsahipliği yaparken, Türkiye'deki Iraklı nüfusun onbin civarında olduğu tahmin ediliyor. Bunun büyük bir kısmı transit göçmen; yani başka bir ülkeye gitme niyetiyle Türkiye'de bulunanlar. Kalıcı yerleşmek isteyenlerin çoğu da düzensiz konumda; ikamet ve çalışma izni gibi belgelere sahip değiller. Medyanın ve siyasilerin diliyle "kaçak"lar. Bu tablo sadece Iraklılara has değil. İran, Afganistan, Bangladeş, Pakistan ve Afrika'da çeşitli ülkelerden gelenler benzer bir kaderi paylaşıyor. "Kader" dediysek, lafın

# hevjin

gelişi. Başbakanın maden işçilerine layık gördüğü türden bir kader. Bu kaderi yazan ilgili devletlerin göç politikaları. Mesela Irak ve Afganistan gibi sürmekte olan savaş halinin tüm dünyanın malumu olduğu bir ortamda, bu iki ülkenin insanları başka ülkelere sığınmak istediklerinde kapılar yüzlerine kapanıyor. İstenmeyen adam ilan ediliyorlar. Geride bıraktıkları yakınlarının akıbetine dair duydukları derin kaygı bir yandan, göç ettikleri ülkelerde yasal belirsizlik ve mahrumiyet koşullarında yaşam mücadelesi veriyorlar.

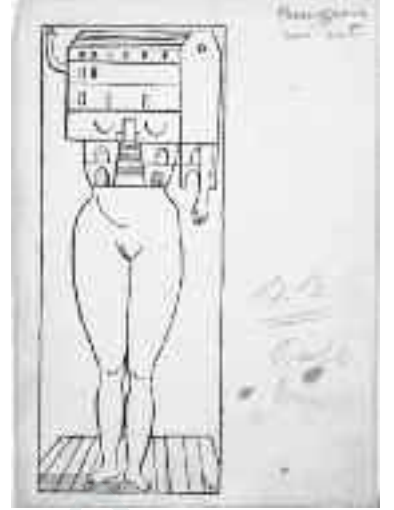
Biz gene Basima'ya dönelim. Genç kız olarak geldiği İstanbul'dan yetişkin bir kadın olarak ayrıldığı güne kadar Basima ve ailesi yasal statüsü belirsiz, uluslararası korumadan mahrum, çok zorlu koşullarda hayatlarını idame ettirmeye çalıştılar. Basima'nın İstanbul'daki hayatını şekillendiren şey yaptığı işti: diğer kızkardeşleri gibi, o da 14 yaşından itibaren zengin ailelerin yanında yatılı yardımcı olarak çalıştı. Kaldığı evde sabah erkenden kalkıp çocukların kahvaltısını yaptırmak, onları okul için hazırlamak, göndermek, sonra evin diğer fertlerinin kahvaltılarını ilgilenmek, sonra toz alma, silme, süpürme gibi evin rutin gündelik işlerini yapmak, akşama doğru okuldan dönen çocukları karşılamak, onları yedirmek, sonra akşam yemeğini hazırlamak, servisine yardım etmek, bulaşıkları yıkamak, yemekten sonra çay-kahve hazırlamak gibi işlerden oluşan bir gündelik iş akışı vardı. Bu çalışma temposu, ufak tefek değişikliklerle haftanın her günü için geçerliydi, çünkü ancak iki haftada bir tek gün izin alabiliyordu.

Yabancı yatılı yardımcıları Türkiye büyük kentlerinde son on yılda yaygınlaşmaya başlayan yeni bir emek türüne işaret ediyor. Aslında kentlerde orta ve üst sınıf evlerde temizlik işini üstlenen gündelikçiler yabancı olduğu bir durum değil. Gündelikçilik, Anadolu'dan İstanbul'a göçle gelmiş kadınların para kazandığı bir iş sahası. Bu sektörde yeni olan şey, yatılı



yardımcılar. Büyük kentlerde giderek daha çok sayıda kadının iş hayatına atılmasıyla, ev işleri başka kadınlara devrediliyor. Ancak bu sefer, sabah gelip akşam dönen gündelikçiler yerine, 24 saat hizmet verebilecek olanlar tercih ediliyor. Burada önemli bir değişiklik de bu yatılı yardımcılık işlerini yabancı göçmenlerin yapıyor olması. Devletin ailenin üstüne attığı evişleri, erkek egemen düzende kadının omuzlarına

yıkılıyor. Geleneksel aile formunda kocalar eve ekmek getirenler olarak her tür ev işi ve çocuk-yaşlı bakımı gibi işleri kadınlara bırakıyor. Ancak, orta ve üst sınıf hanelerde kadınların ev dışında çalışmasıyla bu "kutsal işbölümü" sekteye uğruyor ve bu işleri üstlenecek yeni bir yardımcı aranıyor. İşte tam bu noktada, 1990lardan beri artan sayılarda İstanbul'a gelen yabancı göçmen kadınlar kurtarıcı oluyor.



Evlerdeki bakım işleri Türkiye'deki göçmen kadınlar için en popüler istihdam alanlarından biri. Özellikle eski Sovyet ülkelerinden gelen kadınlar, son on yılda gelişip serpilen bu emek piyasasının ayrılmaz bir parçası. Bulgaristan'dan, Moldova'ya, Türkmenistan'dan Özbekistan'a, Ermenistan'dan Azerbaycan'a çok geniş bir coğrafyadan gelen kadınlar Türkiye metropollerindeki evişlerini üstlenmiş durumda. Türkiyeli zengin ailelerin çocuklarına bakabilmek için kendi çocuklarını geride bırakmış çoğu. Amerikalı sosyologlar buna "küresel bakım zinciri" diyorlar. Memlekette bıraktıkları çocuklarına akrabalar veya komşular bakıyor, onlar da burada başkalarının çocuklarına bakıyorlar. Basima, Tanya veya Nevbahar, bu kadınlar bir gün hep beraber "yeter artık, çalışmıyoruz" deseler, gündelik hayatı ve ekonomiyi felç edebilecek güçteler. Ama bir araya gelebildikleri nadir anlar, çocukları götürdükleri parklarda ayaküstü sohbet edebildikleri zamanlar oluyor.

---

**Eve ekmek getiren baba figürü giderek güçsüzleşen, kız çocuklarının kazandığı maaşa el koyarak evi geçindiren, dolayısıyla da aile içindeki iktidar pozisyonu zedelenen birine dönüşüyor. Ondan sonra, yaralanan erkeklik gururunu tamir için gelsin dayak, gitsin hakaret. Aile içi şiddet tırmandıkça tırmanıyor.**

---

Bu çalışma sadece yerli işverenler ve yabancı bakıcılar arasında yeni bir ilişki yaratmıyor. Göçmen kadınların bu sektör sayesinde para kazanması, kendi çevrelerindeki cinsiyet ilişkilerinde de bir dönüşüme yol açıyor.



Basima'nın ve kızkardeşlerinin evin geçimini sağlıyor olması, aile içindeki geleneksel işbölümü algısını değiştireyor. Eve ekmek getiren baba figürü giderek güçsüzleşen, kız çocuklarının kazandığı maaşa el koyarak evi geçindiren, dolayısıyla da aile içindeki iktidar pozisyonu zedelenen birine dönüşüyor. Ondan sonra, yaralanan erkeklik gururunu tamir için gelsin dayak, gitsin hakaret. Aile içi şiddet tırmandıkça tırmanıyor.

---

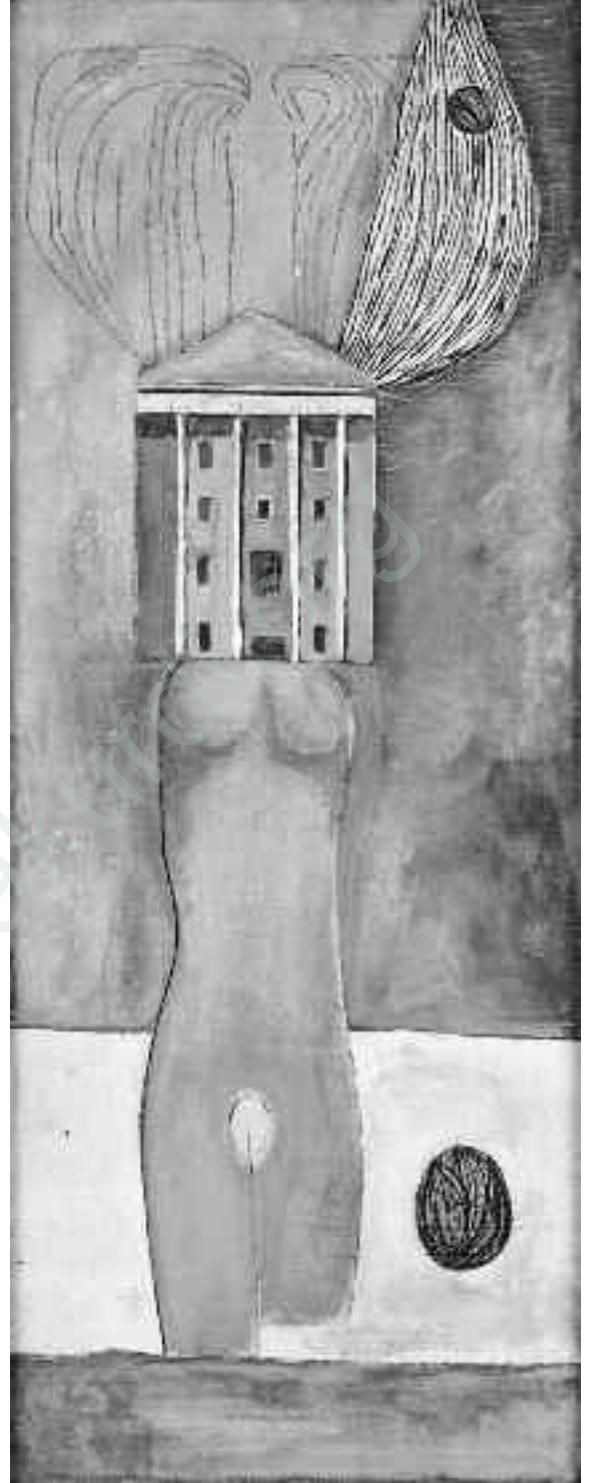
**Iraklı transit göçmenler, eninde sonunda başka bir ülkeye gidip orada yeni bir hayat kuracak olmanın umuduyla hayata tutunuyorlar. Oysa Kürt aileler, pek çok şeyden olduğu gibi, bu umuttan da yoksun. "Umut fakirin ekmeği" ama toplumun en dışlanmışları, başka bir yere göç edip daha iyi bir yaşam kurma umudunu bile taşıyamıyorlar...**

---

Göç dediğimiz zaman işin önemli bir boyutu olan, ülke içinde zorunlu yerinden edilmeleri de unutmamak lazım. Basima ve ailesinin oturduğu Tarlabası-Dolapdere bölgesinde Iraklı göçmenlerin kapı komşuları 1990'larda İstanbul'a gelmiş Kürt aileler. Aile yapısı, ekonomik durum, zorunlu olarak göç etmiş olma gibi yönlerden birbirlerine çok benzeseler de bu iki göçmen grubu birbirinden ayıran en önemli fark, geleceğe dair umutları. **Iraklı transit göçmenler, eninde sonunda başka bir ülkeye gidip orada yeni bir hayat kuracak olmanın umuduyla hayata tutunuyorlar. Oysa Kürt aileler, pek çok şeyden olduğu gibi, bu umuttan da yoksun. "Umut fakirin ekmeği" ama toplumun en dışlanmışları, başka bir yere göç edip daha iyi bir yaşam kurma umudunu bile taşıyamıyorlar...**

**Meraklısı için ek okuma:**

- Gül Özyeğin, *Başkalarının Kiri: Kapıcılar, Gündelikçiler ve Kadınlık Halleri, İletişim, 2005.*
- Ayşe Akalın, "Yukarıdakiler-Aşağıdakiler: Güvenlikli sitelerde göçmen ev hizmetlisi istihdamı" *Türkiye'ye Uluslararası Göç (Der.) Barbara Pusch & Tomas Wilkoszewski, Kitap Yayınevi, 2010.*
- D. Danış & A. Parla, "Nafile Soydaşlık: Irak ve Bulgaristan Türkleri Örneğinde Göçmen, Dernek, Devlet" *Toplum ve Bilim, No.114, ss.131-158, 2009.*





## Kadın, Feminist, Kürt, Transeksüel: Esmeray

*Esmeray, kadınların erkeklerden, erkeklerin de kadınlardan gizlediği gerçekleri Cadının Bohçası ile İstanbul, Ankara, Diyarbakır, Van gibi illerde bizleri tokatlayarak anlattı. Ardından Dario Fo'nun Tecavüz oyununa kendi hayatından eklemeler yaparak karşımızdaydı. Şimdi üçüncü oyunu "Yalnız Bir Kadın" ile karşımızda. En son "Ben Nuri Bala" isimli belgeselle karşımıza çıktı ve Melisa Önel bu belgeselde Esmeray'ın göçünü herkese anlattı. Biz de Esmeray'la bu yoğunlukta belgeseli ve Kars'tan İstanbul'a göçünü konuştuk.*

**Röportaj: Barış Sulu**

**Belgeseliniz yayınlandı bu fikir nasıl ortaya çıktı? Neler izliyoruz?**

Bu aslında benim fikrim değildi sürekli insanlar geliyordu, tez yapmalar, sinema bölümünde okuyanlar... Ama bana bu yaklaşımlar iyi gelmiyordu. Melisa'nın yaklaşımı daha iyi geldi. Kolektif bir projeydi çünkü ve bana uygundu. Böylece başladık.

Bir göç hikâyesi var. Güzel bir yolculuk... Benim yaşadığım hemen hemen bütün her şey verilmeye çalışıldı belgeselde. Zorlukları çok oldu elbette. Köyden İstanbul'a, İstanbul'dan feminizme kadar gelen bir göç anlatılıyor. Benim hayatımla ilgili ve toplumsal boyutu da çok.

**Bildiğim kadarıyla köyünüze gidemiyorsunuz. Belgeselde yönetmen köyünüze gitmişti ve köyünüzden görüntüler vardı, onları izleyince neler hissettiniz?**

# hevjin

Ne bileyim geçmişe gittim. Bütün o süreci tekrar yaşadım. Melisa'nın yapmasını kabul etme nedenim klasik belgesel dışında bir belgesel olmasıydı zaten. Görsel daha çok bu belgeselde. Benimle konuşmadı başlangıçta. Doğal bir süreçti. Hiç soru sormadan başladı ve soru sormaya başlayınca da birden hikayeleri anlatıyordum. A kişisi nasıldı gibi. Güzel, istediğimiz ve yeni bir şey oldu.

***Dergimizin bu sayısının dosya konusu göç siz de bir göç mağdurusunuz ve Türkiye'nin en fazla göç alan şehrinde yaşıyorsunuz, kendi kimliğiniz üzerinden bize göçü tanımlar mısınız ya da biraz anlatır mısınız?***

Belgeselde Kürt kimliğimle ilgili bir göç süreci var. Ailem zaten göçmendir. Babamla ilgili kan davasından dolayı zaten göç halindeydik. Sonraları yayladan köye, köyden yaylaya göç. Yani Koçerlik vardı bizde. Ondan sonra İstanbul'a göç, transseksüel kimliğimle ilgili mahalle göçü, Şişli'den başka yere, orada kabul etmiyorlar oradan başka yere... 500 liralık eve 1000 Lira isteniyor. Kimlikle alakalı. Sonra Ülker Sokağı dönemi başladı. Oradan bir göç... Nihayet iki senedir aynı yerimdeyim.

***LGBT(Lezbiyen,Gay,Biseksüel, Travesti Transseksüel) bireyleri sıkça yaşadıkları coğrafyaları terk etmek zorunda kalıyorlar bunu değiştirebilmek mümkün mü?***

Çok genel sorunların içinde bu da. Biz politikamızı doğru yöne kaydırırsak, politikamızı doğru kullanırsak olabilir. Bir arkadaşımız öldürüldüğünde hep birlikte, hemen sokağa çıkacağımız an geldiğinde doğru politikayı uyguladık diyeceğim. Politikamız LGBTT bireylerin görünür kılınması olmalı. Hiçbir yerde göremiyorum. Pembe Hayat'ın, Kaos GL'nin, Lambdaistanbul'un emekleri göz ardı edilemez, ama yeterli değil.

Bir sorun daha var, sıcak bakan sol kesimlerle iyi diyaloga girilmeli ancak solcular bizimle ilgili politikaları tekelleştirmek istiyorlarsa ve bunu kendi politikaları büyüme için yapıyorlarsa burada sorun var demek. Trans hareketle ilgili de böyle bir eleştirim var. Biz kimseyi büyütmek için var olmayalım. LGBTT bireylerin görünür olması solcu olmalarını mı zorunda kılıyor? LGBTT bireyler solcu olmak zorunda mı? Keşke olsa elbette ama solcu olmayanlar da var. LGBTT askeriyede, poliste, mecliste her yerde görünür olduğunda devrim de olur her şey de.

***Diyarbakır'da ve Van'da Cadının Bohçası adlı oyunu sergilediniz oralarda olmak nasıl bir duyguydu ve ne gibi tepkiler aldınız?***

Güzel tepkiler oldu. İzleyici gayet iyiydi. Van'da çok hoşuna gidenler de küfredenler de olmuş ama iyi karşı-



layanlar çoktu. Van'da 800 kişi izledi. 2 seans yaptım.

Kürt kimliği ön planda olduğu için daha değişik duygular, tarif edilemez bir mutluluk yaşadım. Bir de Diyarbakır ve Van'da oyunun yarısını Kürtçe yaptım.

***Kürt ve transseksüel olmanın zorluklarını biliyorsunuz bize birazöne çıkanlardan bahsedebilir misiniz?***

Baştan beri anlattım. Genel olarak Kürt kimliğimden dolayı birçok zorluk çektim. Baştan böyle bir ayrımı yapmak zorundayız. Kadın, transseksüel, Kürt olduğum için politik bir sorun var elbette. Daha ağır ve şiddetli yaşıyorum...

***Sizi hayatta en çok ne zorluyor?***

Sevgili bulamamak (Gülüşmeler). Tek olarak düşünemedim. Hayatın kendisi zaten zor.

***İstanbul olmasaydı nerede yaşırdınız?***

Köyde elbette... Kars'ta... Asla Avrupa'da falan yaşamak istemezdim.

***Türkiye'de ilk defa Kürtçe olarak yayınlanan LGBTT dergisi Hevjin hakkında ne düşünüyorsunuz?***

Önemli bir konu elbette Türkiye'de Kürtçe bir LGBTT dergisi olması. Ancak okumadım henüz. Şimdilik yorum yapamayacağım. Ama heyecanla bekliyorum.

***Son olarak eklemek istediğiniz bir şey var mı?***

Sevgilisi yok yazarsan sevinirim...



# hevjin

## “Defter”

Bawer Çakır

“Sevgilerimle” diyerek imzaladı mektubu. Annesine, babasına, kardeşine, ağabeylerine ithafen yazdığı mektubu kırık çekmeceli masanın üstüne bıraktı. Gözleri dolmuştu ama verdiği karardan -nedense- emindi, sildi yaşları... ağlamayacağım dedi içinden.

Kuşluk vakti, parmak uçlarında çıktı odasından. Paltosunu giydi. Son kez kafasını çevirip çocukken koştuğu koridora baktı. Annesinin bağırtısını duydu eskilerden. Kendisini hiç sevmeyen babasının çatık kaşlarını gördü. “Eğer bana para vermezsen seni babama söylerim” diyerek tehdit eden ağabeyinin havada sallanan parmağını... Yine annesini gördü. Babası kendisini dövmesin diye yalanlar söyleyen annesini... Gözleri doldu yine. Sildi yine. Aynı cümleyi tekrar etti: “ağlamayacaksın Hayal. Ağ-la-ma-ya-cak-sın!”

Kapıyı açtı. Annesini son kez öpemediği için buruktu ama annesini öpmeyi bekleyeydi belki de ertesi güne evde bir cenaze havası esecek, Hayal olamayacaktı. Ömer ölecekti. Bunu düşününce düşen omuzlarını kaldırdı yukarı, üfleterek havalandırdı yüreğini ve adımını attı.

Nereye olduğunu bilmese de gidiyordu. Günlerdir biriktirdiği paraya ve yaşama sevincine güveniyordu. Hayat ne kadar zalim olursa olsun babasından, amcasından, dedesinden, ağabeyinden daha zalim olamazdı ona göre. Kapıyı çekti. Çocukluğunu ve hayallerini ve annesini bıraktı ardında, binadan da çıktı.

Yürüdü... yürüdü... yürüdü... araç bulamadığı için Birkaç saat yürüdü... sonra bir taksi gördü ve durdurdu. Taksicinin şehvetle bakan gözlerine aldırmandan otobüs durağına gideceğini söyledi. Adam hareketlenmeye başlamıştı. Önünde bir kabarıklıkla dellenmişti ama Hayal orada yokmuş gibi yaparak sükunetini korudu. 27 dakika sonra “burada ineceğim” dedi, parayı uzattı. Adam eline dokundu ama o yine oralı olmadı. “Acil mi işin” dedi gözü dönmüş adam; “Dolaşalım mı?”

Kapıyı açtı, adamın suratına “pis pis” baktı, iğrenerek. Sonra çarptı kapıyı. Arkasını döndü. Adımlarını sıklaştırdı. Zira “bu itleri” tanıyordu. Otogara girdi. Bir ofis buldu. İstanbul'a giden ilk otobüsün saatini ve ücretini öğrendi. İkinci bir ofise gitmeye dermanı yoktu. Acelesi de vardı. Bileti aldı. 20 dakikası vardı. Çay içmeliydi. Bir şeyler yemeliydi. Köşedeki çay ocağına gitti. Demli bir çay ve poğaçaya söyledi. 10 dakikada yedi, içti.

Derin bir nefes çekti. Sigarasını yaktı. Öyle dertli içiyordu ki sigarasını kendisine şaştı. “Bu gençliğe bu dertler çok fazla be Hayal” dedi. Kendisine güldü.

Saat geldi. Otobüse bindi. “bağyan yanı”ndaki koltuğuna oturdu. Hala gergindi ama heyecandan karnında kelebekler de uçuşuyordu. Elbiselerini ve ümidini tıkıştırıldığı çantasını tepesine koydu. Ümitleri giysilerinden daha çok olduğundan çantası küçük ve hafifti.

Otobüs hareket etti. İstanbul onu bekliyordu. Bir süre sonra uykuya daldı. Adı gibi hayaller görüyordu. Çok zaman olmuştu rüyalara dalmayalı. Stresten, gerginlikten, korkudan, babasından, ağabeyinden, amcasından olsa gerek son ayları kabuslarla geçmişti. Günler, geceler, haftalar, aylar sonra ilk kez

“rüya” gördü. Sonsuz bir kır, envai çeşit çiçek, güneşli ve temiz bir hava, ortalıkta koşuşan çocuklar, annesi, çocukluğu, hayalleri, umutları rüyasında belirmişti. Yüzünde bir gülümseme belirdi kendinden habersiz.

Saatler sonra, adını hep filmlerde, gazetelerde, televizyonda, “büyüklerin” konuşmalarında duyduğu şehre, İstanbul'a vardı otobüs. Muavin hafifçe dürterek uyandırdı: “Ablacım İstanbul'a geldik.” Gözlerini ovuşturdu,

hafif gerindi. “Ablacım” diyen muavine baktı. Uyurken beliren gülümseme yeniden görünmüştü yüzünde, bu kez kendi rızasıyla. Birinin ona ablacım demesinin verdiği mutluluk hissini bir işaret olduğunu düşündü. İstanbul onu bekliyordu. İstanbul kollarını açmış, “olduğu gibiliğiyle” sarılmak için bekliyordu. İstanbul ona yeni bir ev, yeni bir aile sunmak için bekliyordu. Kahkahalar atmak istedi. Ağız dolusu gülmek. Ama yapmadı. Yaptı da kimsecikler duymadı.

Otobüsten indi. Bavulunu aldı. Sağına soluna bakındıktan sonra kendinden emin adımlarla yürüdü. Metroya bindi. Aksaray'a geldi. Oradan elindeki adreste yazan semte, Beyoğlu'na gitti.

Beyoğlu zihninde hep bir cennet olarak yer edinmişti. Ve belki de bu nedenle kalbi hızla atmaya başladı. Cennet batıda diyenlerin haklı olduğunu düşünerek adımlarını hızlandırdı. Otobüse bindi. Kendi gibilerin otobüse binmediklerini, binemediklerini otobüsteki ilk dakikasında anladı. Herkes ona bakıyordu. Herkes bakışlarıyla bir mahkeme kurmuş, ona müebbet hapis vermek istiyor gibiydi. Gerildi, darlandı. Yüreğine bir



# hevjin

sıkıntı düştü. “Ama” dedi, “Hayal dur hemen dellenme, bugün kötü bir gündür belki herkes için. Bozma moralini.”

Bekledi, bekledi, bekledi. 15 dakika sonra inmesi gereken durağa, yani son durak olan Taksim meydanına geldiğinde koşarak indi otopüsten. Derin bir nefes çekti. Bulduğu ilk kulübeden arkadaşının verdiği numarayı aradı. Karşısındaki ses aramasından hiç hoşnut olmamış bir sesle konuşuyor gibiydi ama aldırmadı. Derdini anlattı, kim olduğunu, nereden geldiğini, neye ihtiyacı olduğunu bir nefeste anlattı. Karşıdaki ses adresi verdi. Gitti.

Kafasında canlanan “mutlu ve temiz” bir yuvaydı. Gördüğü binaya inanamadı. “Herhalde yanlış geldim” diye düşündü ama doğru adrese geldiğini fark etti. Küçük bir hayal kırıklığına rağmen “babamın, ağabeyimin olmadığı her yer cennettir” diyerek çaldı kapıyı. Leş kokan bir binaya attığı adımda zorla tıkladığı o tiksiniç bodrum katını hatırladı ama hemen vazgeçti bunu düşünmekten. Merdivenleri çıktı, adresteki kapıyı çaldı. Gözleri şiş, makyajı akmış bir kadın açtı kapıyı. “Sen Hayal misin?” diye sordu. “Evet” dedi heyecanlı. Hayal olarak çağırılmanın verdiği mutluluk gözlerinden fişkırtıyordu.

“Gel içeri” dedi ses. Girdi. Ocaktaki çaydan ikram etti ev sahibi. Konuşmaya başladılar. Hayal anlattı yaşadıklarını, hayallerini. Diğer dinledi. Sonra, bir noktada, daha önce bu hikâyeyi milyonlarca kez duyan ev sahibi sözünü kesti:

“Bak tatlım. Senden önce de binlercesi kaçıp geldi buraya. Hepsinin hikâyesi üç aşağı beş yukarı bunun gibiydi. Hepsi 'temiz' bir hayat yaşamak istediklerini, bu nedenle göç ettiklerini anlattılar. Hepsini dinledim. Benim gibi yüzlercesi de dinledi. Ama tatlım, sana kim anlattıysa yalan söylemiş, İstanbul cennet değil. Aksine cehennem ta kendisi. Hayallerini unut. Yaşamak istiyorsan yapman gereken bir sürü şey var. tanıman gereken bir sürü insan. Aşman gereken bir dolu engel. Kimse sana hanımefendi demeyecek. Kimse seni pembe panjurlu evinde baş tacı etmeyecek. Dövecek, sövecek, soyacak, üstünde abanacak, bıçaklayacak, aşağılayacak, tartaklayacak... Birinin elinde gül görürsen bile inanmayacaksın. Bileceksin ki az sonra boğazına bıçağını dayayacak. Bu yüzden güzelim, hayallerini de unut, umutlarını da. Eğer yaşamak istiyorsan melek değil şeytan olacaksın. En çakalından daha çakal, en kurnazından daha kurnaz. Kimseye -ben de dahil- güvenmeyeceksin. Güvendiğinde bil ki bitmişsin. Zalim, acımasız, o, bu, şu... Neyse işte ondan olacaksın. Olmalısın ki ayakta kalasın.”

Hayal, gözleri fal taşı gibi açılmış, içinde depremler oluyormuşçasına dinledi. Dinledi. Dinledi.

Hayallerini unutması gerektiğini söyleyen sesin içinde kayboldu. Korkmaya başlamıştı. Elleri titriyordu. Bakakaldı öyle. “Bunun için gelmedim ki ben” dedi.

Ev sahibi ona bir oda gösterdi. Paran olunca şu kadar ödersin dedi. Her şey çok soğuktu. Her cümle buz gibi. Anlamakta güçlük çekiyordu.

Odasına gitti. Ne yapacağını düşünmeye çalışıyordu ama yapamadı. Yeniden korku sarmıştı yüreğini, bedenini. Yıllardır herkesten gizli tuttuğu defterini çıkardı. Yeni hayatının ilk gününde, hayal kırıklıklarına rağmen şu cümleleri yazdı “sırdaşına”.

“Defter, İstanbul'a geldim. Kaçarak hem de. Bir dünya hayalle. Hayal olarak geldim. Ömer'i bıraktım babamın evinde. O orada yaşayabilirse yaşayacak ama ben yapamazdım. Geldim. Yola çıktım ve İstanbul'a geldim. Bir kapıyı çalana kadar her şeyi çok güzeldi defter. Ama sonra başımdan aşağı kaynar sular gibi dökülen cümleler duydum. Sanırım tansiyonum düştü. Bunlar değildi gelme sebebim. Ama şimdi tanımadığım o ses -belki de benim iyiliğim için- hayallerini unut dedi. Burası cennet değil dedi. Burası babandan, ağabeyinden, amcandan farksız dedi. Bu yüzden güçlü olacaksın dedi.

“Defter, şimdi ne yapacağımı bilmiyorum. Geri dönemem. Anneme yeniden sarılamam. Yeniden Ömer olmak için mücadele edemem. Hayal'i, Hayal'liğimi unutmam. Geri dönemem defter.

“Bu yüzden, ben, en iyi bildiğim şeyi yaşayacağım... Mademki yola düştüm, mademki çocukluğumdan kadınlığa göç ettim, mademki ben 'ölmek' için yola düştüm... O zaman bununla mücadele edeceğim. Hayal olmak, Hayal kalmak için direneceğim. Neyse ne, yaşamak zorunda olduğum şeyleri yaşayacağım ama bana kimsenin başkası olmamı dayatmasına eyvallah demeyeceğim.

“Hayal olacağım defter. Hayaller kuracağım. Umutsuz kalmamak için hayallerime sarılacağım. Eğer ki dünyada adalet varsa, eğer diyenler doğru diyorsa ben bunun altından da kalkacağım. Bana reva görülen kaderi de yeneceğim defter, bana dayattıkları 'gerçeği de'. Ömer'i unutmadan, Hayal olacağım.

“Mademki gurbete geldim. Gurbeti de alt edeceğim. Mademki bana şans vermediler kök saldıığım yerde nefes almam için, kendime burada çam ağaçlarıyla dolu bir orman yaratacağım. Kökümü salacağım, nefes alıp vereceğim. Bulduğum her temiz havayı içime çekeceğim. Nefes alıp verdikçe bana zulmedenlerden intikamımı da almış olacağım. Yaşayarak alacağım. Yaşayarak... Ne gurbete ne babama, ne ağabeyime, ne amcama yenileceğim. Yaşayacağım defter. Kendime cennet bulmak için yaşayacağım...”

## Dersim'in Kayıp Kızları Bizim De Zarganalarımız Vardı!

Güniz ÖZ - Feride GÜN

"Klee'nin Angelus Novus (Yeni Melek) adlı bir tablosu sanki gözlerini dikmiş hep pür dikkat seyrede geldiği bir şeyden uzaklaşıyor gibi olan bir meleği resmeder. Gözleri bakmaktadır, ağız açık... Kanatları yayılmış... İşte bu Tarih'in meleğinin resmidir... Yüzü, öyle, geçmişe dönük... Nerede bir olaylar zinciri fark edersek o orada, ayaklarının dibinde tek ve topyekûn bir felaketi görür... Yığılmış acılar, felaketler, yakarış ve haykırışlar... Melek durabilmek ister --ölenleri canlandırmak ve mahvedilmiş bütünlüğü yeniden kurmak ister... Ama öyle bir fırtına vardır ki Cennetten gelen; ona kapılmıştır artık -- ve kanatları bu rüzgara o kadar büyük bir şiddetle boyun eğiyordur ki artık onları kapatıp yere inemiyordur bile... Fırtına onu direnemeyeceği kadar büyük bir güçle o arkasını döndüğü geleceğe doğru itmektedir... ve önündeki çöp ve felaketler yığını büyüyüp durmaktadır her an... İşte bu fırtına bizim ilerleme dediğimiz şeydir..." (Walter Benjamin, Tarih Üstüne Dokuzuncu Tez)



Göç... İnsanlık tarihi birçok göçe tanıklık etmiştir... Kendi yaşadığı topraklardan kopmuş, kopmak zorunda bırakılmış kadın ve çocuklar yaşamaya zorlandıkları yerlerde birçok sorunla karşılaşmışlardır. Dilini bilmediği, kültürünü bilmediği yerlerde yaşamak zorunda bırakılınca kendi iç dünyasına kapanmış, geliştirdiği savunma mekanizmaları ile sığındığı geleneksel bağlarla daha da baskı altına alınmıştır.

Nietzsche'nin dediği gibi: "Tarih bize on binyılların tekne kazıntısı olduğumuzu öğretir sadece"... Ama bu öğrenme olmadıkça tekne kazıntısı olarak da kalacağız demektir\*. Bu günlerde bir belgesel 'tekne kazıntısı' olarak kalmamamız için öğrenmemiz gereken bazı bilgileri, belleklerimizde yer etmesi için, gün

yüzüne çıkardı: ' İki Tutam Saç- Dersim'in Kayıp Kızları'...Nezahat ve Kazım Gündoğan'ın bu belgeseli; 1937-1938 Dersim hareketiyle birlikte ailelerinden alınarak rütbeli askerlere verilen, bugün 80'li yaşlarını süren, bir yanı ile büyümüş bir yanı ile hiç büyümemiş, göçün bedelini en ağır şekilde ödemiş 'Dersimli Kızlar'ı anlatıyor. Bu belgesel üç yıllık bir sözlü ve görsel tarih araştırması sonucu ortaya çıkmış. Nezahat Gündoğan ve Kazım Gündoğan Adıyaman, Dersim, Bursa ve İstanbul'da çekmişler "İki Tutam Saç- Dersim'in Kayıp Kızları" adlı belgeseli.

Toplumsal belleğimizde ve vicdanlarımızda yer edeceğini düşündüğüm bu belgesel hakkında Nezahat ve Kazım Gündoğan ile konuştuk:



# hevjin

## ***Böyle bir belgesel çekme fikri nasıl ve ne zaman oluştu?***

Biraz gerçekler de, konu da sizi buluyor. Bir aşamaya kadar peşine düşüyorsunuz tabii... Bu çalışmada aslında konunun kendisi bizim peşimize düştü. Gerçeklerin, olayın ve olgunun kendisi ortaya çıkma zamanının geldiğini ve konuşulması gerektiğini bize söyledi. Bizim o bölgeye dair yaptığımız her çalışmada hep bunu gördük. Tarihimizi, o süreçte yaşananları bildiğimizi düşünüyorduk; ama içine girdiğimizde ne kadar da bilmediğimizi fark ettik. İşte tam da o zaman bunlar sizi buluyor ve bizi gün yüzüne çıkarıyor diyor. Dersim'in Kayıp Kızları da böyle oldu aslında. Basta bu bölge insanının yaşam hikâyelerini anlatalım diye çıktık yola, ama sonra Dersim'in Kayıp Kızları süreci başlı başına bir konu oldu. O süreçte kadınlar ve çocuklar üzerinde ağırlıklı durduk. Konu araştırma süreci içinde Dersim'in Kayıp Kızlarının çalışılması gerekliliğine kadar geldi. Biz sadece belgesel yapmadık. Bir araştırma da yaptık aynı zamanda. Hem kendimiz bilgi sahibi olduk hem de bu olay gün yüzüne çıkmış oldu.

## ***Bu belgeseli hazırlarken olayın yaşandığı döneme ait politik araştırmalar da yapmış olduğunuzu düşünerek, o dönemki politik anlayışı anlatabilir misiniz?***

Tabii ki böyle bir konuda o dönemi anlamadan, özellikle Cumhuriyet dönemi politikalarını anlamadan her şeyi yerli yerine oturtmak mümkün değil. Sadece Türkiye için değil, o dönemdeki hâkim olan ideolojik ve siyasal anlayışların tamamını araştırdık. Yani ulus devlet yaratma sürecinin sonucudur Dersim olayları. O süreçte farklı ülkelerde neler yaşanmış nasıl yaşanmış bunlara da göz attık. Aynı dönemlerde Avustralya'da Aborjinlere uygulananları anlamak zorundaydık ki Dersim'i anlayabilelim. Çünkü bunlar birbirinden kopuk şeyler değil. Özellikle de uluslaşma politikası içinde vatandaşlığa dayalı değil de ırka dayalı Uluslaşma sürecinin çok özgün uygulamalarıdır Türkiye'de ve ya Avustralya'da olanlar. Demokratik bir biçimde ulus yaratma sürecinden çok uzak, tepeden dayatma ve zorla ulus yaratma... Dönüştürerek, bilinç yaratarak ve vatandaşlığa dayalı değil, üstten dayatmalı bir süreçtir. Bunları yeterince anlamadan Dersim'i, anlamak mümkün değil. Yoksa olay bizi çok yanlış sonuçlara, düşüncelere kadar götürebilir. Bu bir devlet politikası olarak değil kişilerin uygulaması olarak algılanabilir. Oysa oradaki nesnel koşulları, der-

simi anlamak gerekiyor. Dersimin aşiret yapısını, devletin politikasının ne olduğunu, cumhuriyet nasıl kuruldu nasıl oluşturuldu ve nasıl devam ettirilmeye çalışıldı... Bunun temel ayakları nedir ve cumhuriyet döneminde Türk olmayana, suni olmayana nasıl bakıldı? Dersimde yaşananları sanki sadece dersimin başına gelmiş gibi algılayabiliriz ya da devlet politikası değil de tek tek kişilerin anlayışları diye düşünebiliriz bu süreci. Mümkün olduğunca okumaya çalıştık, Ermenilere dair Rumlara dair, diğer azınlıklara ve inançlara dair, Osmanlıda nasıl olmuş... Bütün bunlardan hareketle konuyu doğru araştırabilelim. Nereden yürüyeceğimizi bilelim diye...

Bu olayların başlangıcı olarak ulus devlet kavramı üzerinde duruyorsunuz. Bugün dünya da, Türkiye de politik anlamda ciddi bir değişim geçiyor. Ulus devletlerin çözülmeye başladığını, etnik kökenlerin belirginleştiğini düşünecek olursak bu konuların şimdi konuşuluyor olması sizce bir tesadüf mü? Çünkü Dersim olaylarının konuşuluyor olması da aynı surece denk geliyor.

Kazım Gündoğan: Özellikle Sovyet rejiminin yıkılması ile birlikte kurulu dengeler bozuldu. 2. paylaşım savaşından sonra dünyada yeni dengeler oluştu. Dengenin biri yok olunca diğer denge lehine yeni olanaklar ortaya çıktı ve onlar yeni dünya düzeni adı altında dünya egemenliğini ilan ettiler. Yeni liberal ve neoliberal ekonomik politikalar... vs. Fakat şimdi bu bir küreselleşme biçimini aldı en son. Bu küreselleşme ancak sermayenin merkezileşmesi idi. Tabii sermayenin merkezileşmesine zarar veren güçler vardı. Bir yandan küreselleşme

ulus devlet kavramını ortadan kaldırmaya çalışıyordu ama öte yandan da paradoksal bir biçimde ulus devletleri güçlendirmeye de başladı. Etnik kökeni ortaya çıkardı ulus kavramını yeniden tanımlama ihtiyacı ortaya çıktı. Böyle bir süreç var. Küreselleşmeden yararlanamayan güçler kendilerini vazedebilmek için köklerine dönmeye başladılar. Türkiye'ye de baktığınız zaman ulusal bilincin gerçekleşmesi, toplumsal bilincin gelişmesi, diğer etnik kökenler, inançlar vs... Bu süreçte aslında küreselleşme o çizgiden alıp ileriye götürseydi sorun olmayabilirdi. ama bunlara çok ağır şartlar getirdiler. Böyle olunca kendi olma kendini tanıma kendini yeniden oluşturma süreci oluştu. Tarihsel olarak çözülemeyen haksızlıklar bunlar. Bunu burjuvazi çözemedi ama sosyalizm de sağlıklı bir biçimde çözemedi, bir model olarak kalıcı hale getiremedi. Rusya da belli bir aşamaya kadar çözdü ama yıkılması ile beraber oradaki problemler açığa çıktı. Öyle oluca





bütün bu kavramlar dünyada yeniden tartışılır hale geldi. Bir dönemin ideolojik mantığı ile tartışılan kavramlar, içi doldurulan kavramlar, sosyal ve siyasal alanda yetersiz olmaya başlayınca yeniden tartışılmaya başlandı. Bu ihtiyacın farkına varmak lazım. Türkiye’de de tabii cumhuriyet kendi felsefesi doğrultusunda bir ulus devlet yaratmaya çalışırken ona karşı, ondan çıkarı olmayan güçler de kendi çıkarlarını korumaya çalıştılar. Ama buna karşı şiddet ve yok edişle ve yasaklamalarla karşılaştılar. Bir aşamadan sonra öyle bir noktaya geldi ki bastırılmaz ve yok sayılmazdı. Türk ulusal kurtuluş mücadelesinin bunda önemli bir rolü olduğunu kabul etmek gerekiyor. Sosyalistlerin de mücadelelerini görmezden gelmemek lazım. Tüm bu mücadeleler sonunda bu aşamaya gelindi. Burjuvazi durup dururken demokratikleşelim ya da etnik kökenleri, inançları durumunu bir tartışalım, meşru görelim gibi bir anlayışta olduğunu düşünmüyorum. Bu bir toplumsal mücadele süreci ve Türkiye’deki konjktürel süreç böyle bir ortamı yarattı. bizler de kendi cephemizden baktığımızda ...Dersim özgulünden hareketle Dersimli sosyalistler olarak geçmişten beri bu meselelere daha genel, daha kavramsal düzeyde ele aldık. Kavramlarla bazı düşünceleri tanımlamaya çalıştık. ama kavramların gerçeklerle ve olgularla ilişkisini kuramadık. kavramsal düşünme mi, olgulardan hareketle çözümleme mi?Böyle bir ikilem var aslında. Bu yeniden çözümleme döneminde Dersim hem kendi toplumsal tarihimizin hem de kişisel tarihimizin bir parçasıdır. Biz de tarihin bir parçasıyız.

Buradan başlayalım dedik. başka konularla ilgili tarihsel çalışmalar ve araştırmalar yaparken kitaplardan okuduğumuz bir resmi tarih tezi var. Bir de onun karşısında Kürt tarih tezi var. Nuri Dersimli’nin kaleme aldığı ‘Kürdistan Tarihinde Dersim’ gibi.. Dersim tarihini onlardan da biliyorduk. Diğer yapının da böylesi bir Kürt tarih tezi vardı. Peki bizim cephemizden söylenenler ne kadar doğruydular? Gerçekten bir isyan mıydı?Bir isyanın koşulları var mıydı? Kürt isyanı dediğimiz bir ulusal bilinc var mıydı? Hangi örgüt buna onderlik etmişti? Bunun özneleri kimdi?., vs sorular sormaya başladık. bu da soyle bir ihtiyactan dogdu:

Ben Dersimliyim, nenem dedem anlatırlardı: ‘oğul oğul ne isyanı, geldiler ve bizi kırdılar’ derlerdi. biz de ‘olur mu öyle şey, direnmişsiniz devlet kuracakmışsınız’... derdik. Bir de baktık ki bu insanların söyledikleri doğruymuş. Orada gelmişler ve kırmışlar... Devletin istediği oraları Türk yapmak, daha doğrusu Türkçü yapmak. Türk olmayanları da buna uymayanları da kesip atacağız diyor. Hakim politikalar bunlar.. Bu politikaların bulunduğu yerde kimsenin isyan etmesi gerekmiyor. Kürt ve alevi olmanız yeter.. ve boyun eğmemiş olmanız da yeterli..

***Belgeselde Dersimli ailelere ait kız çocuklarının asker ailelerine Evlatlık olarak verildiği anlatılıyor. Seçilenler neden kız çocukları?***

O dönem ayırım yapılmadan kadın, çoluk çocuk herkes öldürülüyor. Bahsettiğimiz sağ kalanlar... Erkek ço-

# hevjin

çocuklarının anne babaları ya öldürülüyor, ya ailesiyle beraber sürgüne ya da öksüzler yurduna gönderiliyor. Kız çocuklarının annesi babası ölmesi gerekmiyor. Annesi babası ölenler de var, yasayanlar da var.. Anneleri onları hep bir umutla bekliyor. Filme konu olan Sakine ile Şems'in öyküsü gibi... Anne babaları 80'lere kadar yaşıyorlar. Hep arama mücadeleleri de devam ediyor. Dolayısıyla söyle bir yanığı ortaya çıkmasın: anneleri babaları olmayan çocuklar değildi bunlar, kız çocukları için soyluyorum, anne babaları yasayanlar ama anne babalarından zorla alınanlar var. Sürgün sürecinde katliamdan hemen önce anne babalarının kucağından alınanlar... ve özellikle 'sağlıklı ve güzel 'kızlar alınıyor. Bu kız çocukları askerlere pay ediliyor. Bunları bir araya toplayınca anladık ki çocuk ve kadınlar üzerine uygulanan politika çok özel bir politika. Bu politika anlaşılmazsa Dersim hareketinin mantığı da anlaşılmaz. Çünkü o bütünün çok önemli bir parçasıdır. Belki anlamak istemeyenlerin de daha rahat anlamasını sağlayacak bir şey..

O dönemin eğitim politikalarını bunların bir parçası olan Elazığ Kız Enstitüsü, özellikle yatılı bölümünü, baslı basına yeniden incelemeye gözden geçirmeye başladık. Bu bolum katliamdan sonra açılır. Sürgüne gönderilmemiş Dersimde yasayan ailelerin kız çocuklarını özellikle de 10-11 yaş kız çocuklarını önce jandarma zoruyla toplarlar köylerden. Getirip yatılı bölüme yerleştirirler. Sonra tekrar yazın köylerine gönderirler, o zaman eğitim süreci 3 yıldır... Burada Türkçe, dikiş nakış vs öğrenecekler. Köylerine ise birer küçük misyoner olarak gönderilecekler. Köylerinde de burada öğrendiklerini oradaki insanlara öğretecekler. Böyle bir mantıkla hareket edilir. O dönemin içişleri bakanı Şükrü Bey şöyle ifade eder: "ulus birliğini yaratmak aileden geçer, ailede de kadın çok önemlidir, kadını dönüştürdüğün surece yani Türk kültürüne dahil ettiğiniz surece yeni kuşakları da dahil ederek ulus birliğimizi yaratırız". Dersim'in kayıp kızları da kendi kültüründen tamamen koparılarak bir ulus devlet projesine dahil edilen kızlardır.

## *Neden asker ailelerine evlatlık verilmişler?*

Çünkü onların evleri bir eğitim kurumu olarak, ıslah etmenin medenileştirmenin bir yolu olarak görülür. Çünkü onlar ve aileleri sonuna kadar devlet politikasına bağlı kişilerdir. Bunlar ıslah edilince Türk kültürüne dahil edilecekler. Böylece kendi köklerinden koparma en iyi orada gerçekleşecek. Sonradan görüş-tüğümüz bir çok insan bu sure içerisinde ailesini görmeyince Sünnileşip, Türkleşiyor. Tarikat üyesi olanlar var, muhafazakar milliyetçi olanlar var. Kimlik olarak bu kız çocuklarının Nasıl köksüzleştirildiğini, hiçleştirildiğini görüyoruz. Kız çocuklarının seçilmesi bilinçli bir tercih.

**Kazım Gündoğan:** Erkek çocukları bir yastan sonra çekip giderler. Kadınlar ise daha itaatkâr ıslah edilebilir çaresizdirler, evcimendirler. Bazı olanaklar sağlanırsa bağlanıp kalırlar. Erkek bir süre sonra gidebilir. Soy kadından devam ettirme mantığı var. Daha vahşi amaçlar da var... Irka dayalı, ırkçı savaşlarda, bu tür vahşi ortamlarda, kadınlara zarar verme, 'namusuna' zarar vermek daha çok görülür. Doğu toplumlarında pek çok savaş, çatışma olur ama kadına dokunulmaz, kadın müdahale ettiğinde durulur.. Dersimsilere şunu söylüyor devlet aslında: "kadınınızı, namusunuzu, soyunuzu kirlettik." deniliyor. Kadına savaş ganimeti mantığı ile bakılıyor... Yaşayacaksın Türklere hizmet edeceksin mantığı da var...

**Nezahat Gündoğdu:** Fevzi Çakmak'ın sözü var, bu bölgeyi koloni gibi ele almakla ilgili. Kadını da aynı mantıkla ele alıyorlar. Toprakla kadın ilişkini biliriz, doğurganlık ve geçmişe ilgili pek çok şeyi ifade eder. Toprağı kolonileştirdiği gibi kadını da fethediyor, alı-koyuyor, köksüzleştiriyor, hiçsizleştiriyor. Bu coğrafya ile kurduğu ilişkiyi kadını da kuruyor. Hâkim anlayışın, ideolojinin özellikle zorla baskıyla gelmiş tekleş-tirme anlayışının her yerdeki tezahürüdür bu aslında. Sadece o dönemle, Dersimle ilgili değil... Bütünlü-ğünde farklılıklar olsa da doğası gereği bu tür politikalar, bu tür anlayışlar bu tür sonuçları doğuruyor. O güne kadar toplum, kamuoyu öyle bir hazırlanıyor ki ... Bu bölge için vahşi, geri, ilkel, cumhuriyetin kutsal değerlerine aykırı onunla bütünleşmeyen... Toplum o karda manipüle ediliyor ki, bunun sonuçları bu gün de görülüyor. Bir alevi kimliğine bakış neydi toplumda, aleviler niçin kendilerini gizlediler? Cumhuriyet döneminde bunlar aşılmadı. Laiklik deniliyor oysa. Tam tersine daha da yerleştirildi. Son dönemlerde özellikle Alevilerin demokratik cephede yürüttükleri mücadeleler sonucu aleviler kendilerini ifade etmeye başladılar. Alevi olduklarını söylemeye başladı insanlar. Alevi olmak, Kürt olmak... Türk ve Sünni olmamak dışında her şey vahşi ve entegre edilmesi gereken şey haline geliyor. O kadar meşrulaşiyor ki onun için, o kadar iliklerine işlemiş ki, o dönemki aydınların bile... Cumhuriyet gazetesini ne kadar demokrat, solcu ve aydın biliriz örneğin. O dönemki gazeteler alıp okusak. Yunus Nadi'den tutun da Mehmet Emin Yalman'a kadar, Dersime dair yazdıkları çok tüyler ürpertici. O kadar ırkçı ve faşizan bir yaklaşım ki aslında... Dersime yapılanları vatandaşlık temelinde ele alan bir yaklaşım olsa bu anlaşılabilir. Ama böyle bir anlayış yok.

## *Bu belgeseli hazırlarken asker aileleri ile görüştünüz mü? Bu yaşananlar onları nasıl etkilemiş?*

Görüş-tük. Özellikle alınıp belli bir yaşa kadar o evde büyümüş, sonra ailesinin yanına dönmüş bir teyzenin kaldığı asker ailesi ile görüş-tük. Asker yaşamıyor ama



# hevjin

çocukları var tabi bunlar daha insani temelde bakan insanlar. Harekâta katılanların hepsi aynı bakış açısına, aynı ideolojik şekillenişe sahip diye değerlendirmek gerekiyor. Ulvi bir görevden bahsediliyor. Büyük, siyasal söylemlerden bahsediliyor. Oraya askerler öyle gönderiliyor. Bir de yaşamı görüyorlar. Biraz akıl ve vicdan sahibi olanlar o çelişkiyi hemen fark ediyorlar. Anlatılanlar gibi olmadığımız görüyorlar. Farklı bir cepheden de bakabiliyorlar. Böyle insanlar da çok. Onları da yabana atmamak gerekiyor. Görüştüğümüz ailenin çocukları şunları söylediler: “ sanmayın ki bu travmayı katledilenlerin çocukları ve torunları yaşadığı sadece. Katledenlerin çocukları ve torunları olarak bizler de yaşadık. Ve yaşıyoruz da. Babam hep ağlayarak anlatırdı orda yaşananları. Ve annem bundan etkilendi psikolojik bunalıma girdi. Hatta babamdan ne kaldıysa hepsini sobaya attı. ‘.. o yüzden anlamak gerekiyor. o cepheden de, devlet politikasından bahsetmiyorum, o politikayı oluşturan ve uygulayanlar dışında da sıradan bir asker olarak da gidip görev yapmış olanlar da var. O dönem yapmış ama sonra vicdan muhakemesi yapanlar da var. Söylenen çok anlamlıydı: biz de o travmayı yaşadık. Bu gün artık toplumun geniş kesiminin konuşması gerekiyor. Yalnızca bu katliama uğrayanların yakınları değil. Toplumun böyle bir şeye ihtiyacı var. Bu sadece katledilenlerin, Dersimlilerin’in sorunu değil bu insanlık sorunu aynı zamanda. Bu gün kendine insanım diyen herkesin sorumluluğudur bu. Onların da bu travmadan kurtulması gerekiyor. O açıdan daha geniş kesimin söyleyecek daha çok şeyinin olduğunu düşünüyorum. Bu insanlık adına da gelecek adına da çok önemli bir an diye düşünüyorum.

## ***Sıdıka Avar’dan bahseder misiniz biraz? Sıdıka Avar dönemin adı geçen öğretmenlerinden biri. Değil mi?***

Görevini çok inanarak yapıyor. Özel eğitilmiş biridir. Kendi anılarında da yazar: ‘ Gazi Üniversitesi’nde ben bu iş için özel eğitilmedim mi? Görevlendirilmedim mi?’ der... Sonuçta çok yanlış bir iş yapıyor ama o kadar doğru olduğuna inanmış ki... Doğru olduğuna inanmasa bütün ömrünü o işe vermez. Dağ taş dolaşım kız çocuğu topluyor. Önce jandarma topluyor, Avar ‘Siz yaptığımız için aileler vermiyor, korkuyorlar. Ben kadını ve öğretmenim. Aileler daha rahat verir ‘ diyor. Kendini feda ediyor. O günkü Dersim koşullarında dağ taş dolaşarak kızları topluyor. Gerçekten bu sayıda bir artış oluyor. İnanarak yapıyor. O Türklük, Türk ulusu olma, Türk ulusu yaratmak o kadar ulvi bir görev ki onun katliam yanını sorgulamıyor, kendi yaptığının da kültürel katliam olduğunu görmüyor., görmek istemiyor. Çünkü o da aynı zamanda bir yerlere öteki olarak bakıyor. Sadece yöntemde farklılık var. Avar daha yumuşak. Kültürel asimilasyonu yapıyor. Asker veya devletin diğer birimleri daha sert yöntemlerle yapıyor. Kendince daha Başarılı oluyor. Kızlarını verme istemeyenler de var. Ama daha sonra verenler de çok.

**Kazım Gündoğan:** onlarla da görüştük biz. O süreçte Sıdıka Avar okulunda okuyan pek çok insan var. Yaşıyorlar. Çoğu öğretmen, ebe... Tam orta sınıf, Cumhuriyet kadın misyonerleri. Çoğu Avar’a tanrıça gibi tapıyorlar. Hatta birkaç kişi Ankara’da bir araya gelip Dersim’e Sıdıka Avar’ın heykelini dikelim diyorlardı. O bizi insan etti, o bizi var etti, o bizi yaşattı... Diye düşünüyorlar.

## ***Bu belgeseli hazırlarken sıkıntılar yaşadınız mı?***

Biz bu çalışmayı basına yansıyana kadar gizli tuttuk. Gizli yapmak zorundasınız çalışmanın selameti açısından. Sessiz sedasız kendi halimizde hazırladık. Ancak belli bir olgunluğa ulaştı, artık kamuoyu ile paylaşalım dediğimiz aşamadan sonra paylaşmaya başladık. En azından belli bir aşamaya gelmiştik. Engellense de elimizde somut şeyler vardı. Tamamen kendi olanaklarımızla yaptık. Türkiye’de belgeselci çok şey anı zamanda. Araştırmacı olmak zorundasın, bilimsel yöntemlerle çok şeyi ortaya çıkarmak zorundasınız, gezginci, maceracı olmak zorundasınız. Sınırlı olanaklarla belgesel çekecek kadar gözünüz kara olmak zorunda. Çok zor bir süreç yaşadık. Bu anlamda karşı cepheden fazla baskı yaşamadık. Özellikle CHP ile AKP arasındaki tartışmalar bizim belgeselimizin gündeme denk düşmesine neden oldu. O da bir avantaj sağladı. Kimenin hayır diyemeyeceği bir gerçekliği doğru bir yöntem ve dille ortaya koymaya çalıştık.

**Kazım Gündoğan:** şunu vurgulamak gerekir. Toplumumuzda çoğunlukla bu meselelerin daha magazinsel yanı ele alınır. İşin esas yanı fazla ele alınmaz. Zorluklar derken en baştaki sorun bu insanların konuşmaması. Suskunluğu. Fatma Teyze bile altmış beş yıl sonra çocuklarına kısmi şeyler anlatıyor. Ama görüşürken ben gitmedim. Nasıl karşılayacağını bilmiyordum. Nezahat tek başına görüştü. Yetmiş yıl sonra, bazı gerçekleri, anlatırken çocukları öğrendi. Çocukları gerçekleri bu çalışmadan beş yıl önce öğrenmişler. Konuşurken olayın detaylarını da öğrendi çocukları. Bizim tespit ettiğimiz Dersim evlatlığı insanlar vardı. Ama görüşmeyi kabul etmediler. Görüştüğümüz halde röportaj vermeyi kabul etmeyenle oldu. Bu yanları zor oldu. Bazıları çocuklarından gizli görüştüler. Çünkü çocukları milliyetçi, Kemalist veya Cumhuriyetçi olmuşlardı. Bu durumdan pek hoşlanmayacakları belliydi. Bu çalışma vicdanlara ve akla başka bir açıdan, başka bir frekanstan seslenen bir çalışma olduğu için karşılık buldu. Bizdeki travmalı düşünüşü parçalama; solculardaki, sosyalistlerdeki sınırı, ajitasyona dayalı dili kırma; bilimin ve sanatın dilini kullanma; ötekine ulaşabilme; önyargıyı parçalama; insanın ortak aklını ve vicdanına inanmak... Bizim çıkış noktamız. En karşıtlarımıza bile doğru bir tavırla yaklaşırsak kazanmasak bile tarafsızlaştırabileceğimize inanmak. Bu anlamda biz kendimize ve tarzımıza çok güveniyoruz.

# hevjin

Karşılık da buldu. Baştan beri şunu söylüyoruz: ‘başka bir dille Dersim’i sadece bir film yapmayacağız, Dersim davasını insanlığın ortak sorunu olarak gündeme getireceğiz. ‘böyle bakınca konu başlı başına bir gündem haline geldi.

## **Belgesel bittikten sonra nasıl tepkiler aldınız?**

Olumlu tepkiler aldık. Konu öyle bir konu ki ‘niçin böyle bir konuyu ortaya çıkardınız’ deme cesaretine sahip değil. Olayın kendisi, O kızların yaşadıkları gerçekler herkesi susturdu. Söyleyecek ir şey bırakmadı. Bu kız çocukları çok çabuk büyümüşler. O yüzden şimdi bu kadar vakur duruyorlar. Nasıl dayandınız diye sorduğumuzda Huriye Teyze: ‘ Kızım ben toprakım o yüzden dayandım. Taş olsam çatlardım. ’dedi. Huriye teyze o evde kalıyor ama bir yandan da nasıl ailemi bulurum, nasıl kendimi koruyabilirim kaygısında. Fatma teyze altmış beş yıl sonra hala ailesini bulma kaygısı içinde. Güçlü duruşları var. Onları dinlerken unutuyorum, bunları yaşarken çocuğu onlar. Sanki karşında anlatan bir çocuk. Tüm acılarını anlatırken çocuk değil, ama oyunlarını anlatırken çocuk oldular onlar.

## **Bu evlatlık verilen çocukların nüfus cüzdanları var mı? bu gün nüfusa kayıtlı birer vatandaş konumundalar mı?**

Kayıtlı değil. Başka nüfuslara kayıtlı bunların çoğu. Köksüzleştirilmenin hukuki yönü de herhalde bu. Fatma teyze örneğin hiç tanımadığı bir ailenin üzerine kayıtlı. Bu askerler bu kız çocuklarını kendi üzerine de kaydetmiyor. Soyadlarını verilerse hukuksal haktan yararlanacaklar. Bunu istemiyorlar. ‘Ezilen, katledilen bir Dersimli’nin çocuğu seninle eşit olabilir mi?’ Soyadını taşıyabilir mi? Mümkün mü böyle bir şey! Dolayısı ile herhangi bir ailenin üzerine kaydetmeye layık görüyorlar. Bazıları nüfusa hiç kaydedilmemiş, o dö-

nemden kaynaklı, ya da ölü gözüküyor gerçek kimliğinde. Ölü gözükken bir insan başka kimlikte yaşıyor! Aslında hiçleştirilmenin başka bir hali. Yok gibi. Aslında bir çok ülkede bu suç. Nasıl oluyor da bir insanı başka bir kimliğe dahil ediyorsun! 1926 medeni kanunla beraber evlat edinmenin gerekleri ortaya konulmuş. Kriterleri o zaman için tam olarak bilmiyorum. Çünkü bu zamana kadar değişimler gösterdi. Bunlar çocukları alıp kendi ailesine dahil ediyorlar. Tabi nüfusuna değil... Ciddi bir hukuk ihlali de var. Yani evlat edinme kanunu varken ona uygun davranmıyor, başka bir statüde çocuğu alıp kendine dahil ediyor.

## **Son olarak ‘İki Tutam Saçın’ hikâyesi nedir?**

Filme ismini veren o saçlar. Bir saklanan saç var 1938’den beri... Kayıp ve hala bulunamayan iki kıza, Sakine ve Şemsi’ye ait iki tutam saç... Bir de Fatma ile Huriye’nin topraklarından koparılmadan hemen önce kesilmiş saçları var. Yani bir Dersim’de bırakılmış iki tutam saç var; bir de onlardan, yani hala bulunamayan kızlardan, kalan iki tutam saç var. Sanırım saç metaforu birçok şeyi anlatıyor. Niye saçlarını kesme ihtiyacı duydular? Neden kazıttılar? O saçları neden geride kaldı onların? Ya da hala kayıp ve ailelerince hep aranan, Sakine ile Şemsi’den kalan iki tutam saç nasıl kutsal bir emanet olarak saklanıyor. Sonraki kuşağa yani çocuklara emanet kalıyor. Ama onun bütün ağırlığı, acısıyla sorumluluğu ile kalıyor. Sadece ona geriye kalmış bir saç olarak bakmamak gerekiyor. O bütün bir tarihi, bütün acıyı, umudu, hala beklentiye ifade eden bir şey. Saç kökü de geçmiş de toprağı da ifade ediyor. Belki de onun için ilk saçlarını kazıdılar o insanların.

\* körotonomedy - otonomi tartışması

## **LGBTT Gündem**



### **Hevjin Lgbt olarak 30 Mayıs Pazar günü organize ettiğimiz piknik'teydik.**

Düzenlemiş olduğumuz bu küçük ama bizler açısından fazlaca önem taşıyan buluşma, Diyarbakır yerinde LGBT bireyler açısından olumlu bir oluşumun ilk basamaklarından birisi haline geldi.

Biz LGBT bireyler olarak yaşadığımız kentin üzerimizde oluşturduğu her türlü baskıyı ve bunun en derin izlerini yaşadığımız koşulları aşarak sosyalleşebileceğimiz veya kendimizi gerçekleştirerek yaşayabileceğimiz alanları yaratmaya çalışıyoruz.

Hevjin Lgbt olarak sayısı yirmiye yakın arkadaş grubumuz ile ilk defa düzenlediğimiz bu girşimde Hevjin PİKNIK’TE sloganıyla yola çıktık.

### **YALNIZ DEĞİLDİK!**

Hevjin Lgbt olarak Diyarbakır’da yalnız olmadığımız düşüncesini ve istenildiği zaman bunun gibi çalışmalarla bir araya gelebileceğimizin heyecanını yaşadık.

Dergimiz Hevjin aracılığı ile pikniğimizde bizleri yalnız bırakmayan ve ardımızdan desteğini esirgemeyen tüm arkadaşlarımıza sevgiler.

## Onur Yürüyüşü'nde Kürtçe-Türkçe Ses: Buradayız Alışın!

28 Haziran, 2010

"Em li virin, Hînbıbın / Buradayız, Alışın!" seslerinin yükseldiği geleneksel LGBTT Onur Yürüyüşü, Taksim-Tünel hattında binlerce kişinin katılımı ile 27 Haziran Pazar günü gerçekleşti.

18. Onur Haftası, Taksim Meydanında başlayan, yaklaşık üç bin kişinin katıldığı yürüyüş ve Tünel Meydanında yapılan basın açıklaması ve sokak şenliği ile dün tamamlandı.

LGBT bireylerin hak taleplerini yükseltmek için başta Lambdaistanbul, Kaos GL, İstanbul LGBTT, Morel Eskişehir, Pembe Hayat, LİSTAG üyesi ebeveynler olmak



üzere yurt içinden ve yurt dışından çeşitli sivil toplum kuruluşlarının temsilcileri yürüyüşe katıldılar. Çukurova Eşcinsel İnisiyatifi, EHP'li LGBTT'ler ile Siyah Pembe Üçgen temsilcileri ile üniversite kampüs grupları ve Almanya'dan gelen Türkiyeli Eşcinseller Derneği / GLADT üyeleri de Onur Yürüyüşü'nde idiler.



## Antihomofobi Yürüyüşü

Heteroseksizm ve homofobi üzerine düşünme ve politik hak mücadeleleri, asla sadece heteroseksüellikten farklı cinsel yönelimleri olan insanların sorunu olarak görülemezler; herkes için temel soru bir toplumun, "nasıl bir hayat sürmek istediği" ile ilgilidir.

Bu düşünce biçimini temel alarak, geçtiğimiz yıllarda Türkiye'nin büyük şehirlerinde yapılan Homofobi Kar-

şıtı Buluşma ile, ilk yaygın etkinliklerimizi 2009'da "Altı Renk Altı Şehir" söylemiyle çıkılan yolda İzmir, Eskişehir, Van, Diyarbakır, İstanbul ve Ankara'da homofobi ve transfobiye karşı buluşuldu. Özellikle Van ve Diyarbakır'da yapılan etkinlikler bölgedeki lgbt'ler için önemli bir adım olmuştur.

Bu seneki etkinlikleri Kaos GL Derneğinin yönettiği Homofobi Karşıtı Buluşmanın ev sahipliğini Ankara ile birlikte Trabzon, Samsun, Adana, Mersin, Kayseri, Edirne, Aydın, Diyarbakır, Van, Antalya, Eskişehir, İzmir ve İstanbul'daki LGBTT örgütleri ile kampüslerdeki Öğrenci toplulukları yaptı.

Yapılan etkinliklerin ardından Ankara'da Homofobi ve Transfobi Karşıtı Yürüyüş'te biz de Hevjin lgbt olarak Kürtçe yazılı dövizlerimizle yürüyüşteki yerimizi aldık.

### Sloganlarımız:

Homofobi bir önyargıdır, önyargını değiştir.  
Homofobî pêşdarazek e, pêşdaraza xwe biguherîne.

Homofobi hastalıktır, iyileştirilebilir.  
Homofobî nexweşiyek e, dermankirina wî pêkan e



# hevjin



## Etin kilosu kaç?

*Arin Şah*

Ya bir gün biterse bu aşk diye ağlıyorum her gece...

Soluksuz bir Sonbahar sabahı... Kırmızı bir ışıltıyla koyuldum soluksuz bir yola, zorunlu göç dedikleri buydu, aslında farkına varmamıştım gerçeğin bir gün yüzüme vuracağına, parçalanmış sayfalar haykırıyor bu şehri terk et diye...

Bir elimde kalbim, diğerinde annem, babam, kardeşlerim haykırmak istiyorum. Tarlabası'na ayak basıyorum, aman Allahım İstanbul dedikleri bu olsa gerek benim gibi bir kaç arkadaş görünüyor ufukta, süzüle süzüle hafiften kırıtta kırıtta naçizane vücutlarıyla adeta birer kuğu gibi süzülüyorlar. Varıp yanına, "selam kız" diyorlar. Mutluluktan kalbim duracak, ilk defa birileri bana ben olduğumu hissettiriyor "kız" diyerek...

Kendimi anlatıveriyorum, kısa bir biyografi... Sokuluyorlar koluma, "hadi gidelim" diyerek. Otel dedikleri şey bu olsa gerek herkes benim gibi otelde, çok mutluym aynı zamanda kalbim kırık. Meğer hayatımız çizilivermiş başkaları tarafından, orada öğreniyorum neden göç etmeye mecbur bırakıldığımı. İlkokuldayken yalnızca depremzedeler göç eder zannedirdim. Meğer benliğini kabullendiği yerde yaşama hakkı bitince de göçe zorlanıyormuş insan. Şimdi neredeyim, hangi ellerdeyim, yatağımın üstünde pembe çizgili tişörtüm var. Üzerinde kan lekesi, bir de annemin kokusu. Yıkamaya kıyamıyor insan. Kolay değil, anne kokusu ne de olsa. Annen seni erkek evlat olarak verdi babana ama kız diyorlar sana.

Günler çok çabuk geçiyor birbirini kovalıyor adeta. Ocak, Şubat, Mart... Derken geçiyor iki yıl... Koskoca

iki yıl. Hayatın anlamını tekrar kavriyorum böylece Tarlabası sokaklarında. Aşk dedikleri bu olsa gerek, beyaz atlı prensimi buldum. Saçlarım uzadı, artık benim de anneminki gibi göğüslerim var... Diğer elimde duran ailem, onlar ne yapıyor acaba...

Aşığım diye haykırmak istiyorum Boğaz'a karşı.

Donup kalıyorum birkaç saniye. Rotamı kaybetmişim nerde hayatım nerde beni koşulsuz sevmeyi başarabilen insanlar? Aslında İstanbul birçok şeyin başlangıcıydı benim için, bu kadar düşeceğimi hissetmemiştim. Markete yöneliyorum biraz abur cubur almak için. Kahkaha sesleri yükseliyor, kulaklarıma çarpıyor şiddetli bir şekilde. "Bir Erkek Kadın halinde", ha hay ne komik değil mi?

Temmuz sıcağı, yüzüme vuruyor tüm gerçekleri. Bir akşam, hala sıcak... Kankamla caddede otostoptayız, aramızda yarım karış mesafe... Bir araba duruyor; "Etin kilosu kaç?" diyorlar gülererek arabadakiler. Sırtımı tüm gerçeklere dönerek bende kahkaha atıyorum. Tekrar ani bir hareketle dönüyorum. Bütün dünyam yıkılıyor. Beynimde çöküntüler, aman allahım. Kankam yerlerde kanlar içinde, haykırıyorum... Sesime ses veren yok mu? İnsanlar, insanlar nerede, ya ailem, onlar nerede? Soluğu hastanede alıyorum bir elimde çürüttüğüm hislerim, diğerinde ailem, kankam. Sayfalar uçuyor yüzüme haykırircasına artık kankam yok...

Hayat bir haykırıştan ibaret miydi benim için? Anneme "seni seviyorum" diyemeyecek miydim hiç? Nerde benim hayatım? Depremzede, göçzede duydum ama hayatzedeyi bizzat yaşadım kendim... **Etin KİLOSU KAÇ FİSTİK?**

# hevjin

g û z 2010

KOÇBER - KURDÎ

**Kürşad Kahramanoğlu**

*Qulingên Koçber û Koç*

**Didem Danış**

*Di Koçberiyê de Hevdîtinên Mê:  
Koçberiya ber bi Jinantiyê*

**Lori**

*"Di koçberiyê de bûyerên  
navbeynî an jî Di tesîskirina  
welatîbûneke de kesên  
LGBTT'î"*

**Heval Azad**

*Zirîko Sahro*

**Hevjîn LGBT adına Derginin sahibi**  
Fettah Çiçek

**Genel Yayın Müdürü**  
Ömer sezer

**Danışma Kurulu**  
Kaya Fırat, Diren Özkan, Ezra Yıldırım  
Harika Peker, Mekiye Ormancı,  
Melike Coşkun, Mij Ba, Naşide Buluttekin,  
Nebahat Akkoç, Özlem Örgen

**Yayın Kurulu**  
Ali Erol, Asu Amed, Barış Sulu,  
Bawer Çakır, Elif Ceylan Özsoy,  
Gülçin Özbey, Heval Azad, Hülya Sur,  
Remzi Altınpolat, Salih Canova,  
Serap Akçura, Sevim Özdemir,  
Umut Güner

**Derginin Editörü**  
Kaya Fırat

**Redaktör**  
Ezra Yıldırım

**Kapak**  
Serap Akçura

**Fotoğraflar**  
Hakan Aydoğan

**Hukuk Danışmanı**  
Av. Fırat Söyle  
Av. Elif Ceylan Özsoy

**Katkıda Bulunanlar**  
Didem Danış, Bawer Çakır,  
Esmeray, Kürşad Kahramanoğlu  
Güniz Öz, Feride Gün, Arin Şah,  
Serhad Solin, Murat Özpamuk

**Yönetim Yeri**  
Diyarbakır

**Basım Tarihi**  
Ağustos 2010

**Baskı**  
Sena Ofset Matbaa

**Yayın Türü**  
Yerel süreli (2 aylık)

**İletişim**  
dergi@hevjîn.org



## içindekiler



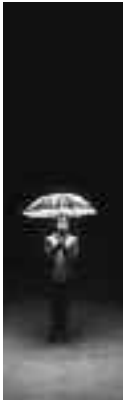
**Kürşad  
Kahramanoğlu**

**QULINGÊN  
KOÇBER Û  
KOÇ**

**26**

**28**

"Di koçberiyê de  
bûyerên navbeynî  
an jî Di tesîskirina  
welatîbûneke de  
kesên LGBTT'î"



**30**

**Di Koçberiyê de  
Hevdîtinên  
Mê:Koçberiya ber  
bi Jinantiyê**

*Didem Danış*

**Zirîko  
Sahro**



*Heval Azad*

**33**



# hevjin

*Ji Edîtor...*

Bîrewerî; temenê mînyatûrên bê hezr e, gelêşa bîranînên ji hişveçûyî ye; ji ber vê jî dikare ji nû ve bê sazîkirin, û dikare ji afdiyeta me bê derxistin. Îca tam di vê hêlê de îqtidar eşkere dibe. Îqtidar bi xwe dîroka kronolojiya xwe ya merezî nivîsandîye, perdeyên xwe daxistine, û hewl dide me bike zindaniyên wê derê û vê yekê bi me bide jibîrkirin.

Lê belê LGBT (Lezbîyen, Gey, Bîseksuel, Transseksuel) berê xwe ji hêza bîrewerîya îqtidarê û ji hebûna wê eşkere daye alî, û li hember îqtidarê û tîrsa cînsî (homofobî) ya ku jê re li çepîka dide, tevî pîrrengiya xwe ya antropolîjîk hebûna xwe her ku diçe xwîrtir dike û bêyî ku serê xwe bitewîne didome/wê bidome.

Du sal bi ser qetilkirina Ahmet Yıldız ve bûn. Qetilkirina Ahmet nîşan da ku kuştinên namûsê ne tenê li ser jina ye, ji bo wan divê mêr bi mêranî, jin jî bi jinitî be, kesên ku li van krîteran neyên, jin be, mêr be ferq nake ji bo wan, talûkeke gelekî mezin xuya ye.

Pêvajoya darizandinê bi piştgrîya sazîya homofobiyê jî, wek hertim tişteki nekir û xwe kerr û lalî danî. Nameya Ahmet ku tê de gefên ku jê re hatibûn xwarin nivîsandibû, ji xwe nehat xwendin an jî serê xwe pê neêşandin. Sazîyên ku şîrîkê vê kujarê ne hê jî bavê ku bi gumanbarî lê digerin nedîtîn. Û her wiha Ahmet jî bi me nedane jibîrkirin.

Ahmet jiyaneke LGBT bû ku ji alî şerr, zordestîya taxê û homofobîya sazûmanî ve hat qutkirin.

Ramanên koçê ku di dilê me teva de hebûna xwe xwîrtir dike.

kir ku berê meqesê bi Ahmet bide guhertin.

Çiqasî xwest ku ji zordestîya homofobîk bifilte û dest bi jiyaneke xweş û azad bike jî, homofobiyê bela xwe jê venekir. Ahmet ji nav me bir û nîşanî me da ku koç tenê bi koçkirinê naqede.

Di hejmara kovara me ya duyemînde mijara dosyê ye koç...

Li Tirkîyê di nav çerçoveya pîrsgirêka "bi zorê ji cî û warkirina" nîfûsê de tevî ku baş tê zanîn bê dînamîkên LGBT, çiqasî zêde cî digrin di vê meselê de, dîsa jî di nîqaşên daîmî yen li ser vê babetê de têra xwe cî nagrin, em vê zanin. Em jî dixwazin we bi rastîya hebûna LGBT' ya di nav vê mesela koçê de bidin agahdarkirin.

Gava ku li ewqas LGBT yên kurd ku ji gundên xwe, ji bajarên xwe û li dawîya dawîyê jî herêma xwe koç kirine bifikirin; bêyî rastiya hebûna wan wê hemû nîqaşên li ser koçê kêm bîmînin an jî bi awayekî realîst tu carî nikaribin bîn nîqaşkirin...

di dawîyêde,

Dostên me yên ku bi nivîsên xwe alîkarîya xwe ji me kêr nekirine; em spasiya Kürşat KAHRAMANOĞLU, Didem DANIŞ, Umut GÜNER, ji bo hevpeyvîna Keçikên Dersîmî yên Windabûyî (Dersimin Kayıp Kızları) ji Güniz ÖZ-Feride GÜN, ji bo hevpeyvîna Esmeray Barış SULU, bi çîrokên wî Bawer ÇAKIR, Heval AZAD, Arîn ŞAH û kesen ku keda wan tê de hene dikin...

Di hejmara bê de Kurdfobîya LGBT yan; di homofobîya kurdan de emê hevdû bibînin....

bi xemgîniya berga pişt kitêbêkê.....

*Firat Kaya*

*\*Di vê navberêde dostê me yê aktivîst ku li Spanyayê ye, silav li Bawerella...*



Kürşad  
Kahramanoğlu

[www.pinkpope.net](http://www.pinkpope.net)

## QULINGÊN KOÇBER Û KOÇ

Ji ber sedemên aborî, civakî, sî-  
yasî kesek, malbatek an jî civakek  
ji welateki çûyîna walatekî din ji  
cihekî kî çûyîna cihekî din re  
"koç" tê gotin. Ajal û mirov koç dikin. Koç her wiha  
navê mirinê yê din e jî!

Koçkirin, karekî xemgînî ye. Ji çiyê ku em tê de xwe  
ewle hest dikin, û hînî wî bûne, ji çiyê ku em tê de  
rehet in, ji kesên ku ji me hez dikin û ji merc û kesên  
ku me ji wan hez dikin, terka van, û çuyîna ciyekî bê-  
guman zor û ji ber bêgumaniya wê jî ne tiştê rehet e.  
Her çiqas koç, gelek hêvî û bendewariyan di pêşîra  
xwe de xwedî bike jî, gelek caran ajal jî, mirov jî ji  
mebûrîyê koç dikin.

Leglegên ku dizanin di nav berf û hewa sar de nikarin  
debar bikin, her sal ji bo ku çilleyan derbas bikin koçî  
herêmên germ dikin, lê bi hêviya ku demsaleke din  
dîsa vegehin herêma xwe. Bi hêviya ku gava sala were  
dema vegehiyan dîsa hêlîna xwe di çiyê wî de bibînin  
da ku çêlikên wan bê war nemînin....

---

**Her mirovê ku koç dike, bi hêviya ku wê  
careke din bi şertên gelekî baştir  
vegere, koç dike.**

---

Tirkî, ji ber sedemên "aborî" bi koçê baş dizane. Ji sala  
1960 an ve ye bi milyonan mirovên Enedolê pêşî berê  
xwe dan Almanya, û herwiha li gelek walatên din yê  
Ewrûpayê belav bûn, wek pêlên avê ku xwe bighîjînin  
keviyekê. Di van rojan de ev koç hinekî kêmbûne jî  
dîsa artêşeke koçberan ku ji bo biçin welatên Afrîka,  
Asya û bi taybetî ji bo biçin Rojhilata Navîn dixwazin  
Tirkîyê wek pirekê bikarbînin û koç bikin. Di nav  
gelek welatan de ji ber sedemên aborî yê ku di nav  
herêman de cudatî heye koçên hundirîn pêk tên. Koça  
hundirîn, li Tirkîyê bi taybetî ji rojhilatê bi ber roja-  
vayê ve pêk tê. Cudatî, ji hengama avakirina Komarê  
de ye wek fonomenekê ye. Ev koç her çiqas ji ber se-  
demên aborî be jî gelek caran ji ber sedemên civakî û  
sîyasî jî dikare pêk bê. Kesên ku ji gundên xwe, ber  
bi bajarên mezin ve diçin herçiqas ji bo peydakirina  
karekî be jî, dibe ku zêdetir jî şert û mercên jiyana  
wan zorê dabine wan. Kesên ku gundê wî hatibe bom-

bekirin, kesên ku ji alî leşkeran ve zordestî dîtibe,  
kesên ku nikaribin bi rehetî erdê xwe biçînin, helbet  
wê xwe biavêjin hembêza bajarên mezin. Wê hesabê  
jiyanê rehetir û bêrisktir bikin. An jî wek bi milyo-  
nan ciwanên vê axê, xeyalên ku heke xwe biavêje der-  
veyî welêt belkî bighîje rûmetî û rehetiyê dike.

Li dinya me ya ku nijadperestî û zenofobî(dijminahiya  
xerîban) bilind bûye koçber, li welatê ku bi gelek hê-  
vîyên mezin çûyê, xwe di nav tengasiyên kêmdîtin, he-  
qaret û di nav şertên gelek nebaş de dibîne. Koçber ji  
halê koçber fêhm dike. Pêşî ez gelekî ecêbmayî mam:  
Li Londrayê bi navê "Green Lanes" kuçeyê dirêj  
heye. Li vê derê Tirk, Rûm û vêga jî Kurd tev li cem  
hev dijîn. Dikandarê Tirk, Dikandarê Rûm, Qesabê  
Tirk, Qesabê Rûm, Qehwa Tirk, Klûba Futbolê, Qe-  
sabê Rûm, Klûba Fûtblolê, cîranên hev in. Di van  
rojan de li "Green Lanes" û li dora wê gelek Qehweyên  
Kurd û têsîsên wan ava dibin. Cîranê Tirkê ku ji Kir-  
şehîrê koç kiriye, Rûmê ku ji Larnakayê koç kiriye ye.  
Cîranê Kurdê ku ji Mêrdînê koç kiriye Yûnanê ji Ka-  
valayê ye. Li mala kêleka wan yê din cîranê wan yê ji  
Konyayê dijî. Ev Tirk û Rûmên ku di dema meseleya  
Kibrisê de jî li cem hev dijîyan, ma ne dijminê hevdu  
bûn? Di halê hazir de ji bo çî ev der hilbijartin, ji bo çî  
dixwazin li ba hev bijîn, ma nikarin li wê Londraya  
mezin li çiyêkî ku ji hev dûr bin bijîn? Bi van pirsan  
gelek caran min serê xwe êşandiye! Ji ber ku li wê derê  
hindiktir heqaretê dibînin. Tirkekî ku 30 salan li Ingil-  
tere jiya be ku rojekê vegere Stembolê wê xwe nêzî wî  
kurdê ku di bajarê mezin de di nav gelek tengasiyan  
de hewla xwe ya jînê dide bibîne!



# hevjin



---

## Di civakan de di nav komên herî koçber de hevcins hene.

---

Bê îstîsna hemû bajarên mezin yê dinyayê, ji gundan koça hevcinsan di hewînîna nava xwe. Mantelîteya bajarên piçûk, bajarok û gundan û "zordestîya taxê", sedemê mezin e ji bo hevcins xwe biavêjin hembêza bajarên mezin. Ji Manchester heta bi San Fransîsko, ji Parîsê heta bi Nîw Yorkê ji Stembolê heta bi Seûlê li hemû bajarên mezin li gorî herêmên welêt yê din bêtir, hevcins xwe li bajarên mezin digrin. Li welatên ku hevcins ji alî fermî ve tene parastin, tevî ku ev welat kêmbin jî, û xwedênegravî cudatî li ser hevcinsan tune ye; ji welatên ku rewşa wan ne bi vî hawî ye, koça hevcinsan bêhtir çêdibe ber bi van welatan ve. Ji ber van sedeman li bajarên ku bi taybetî xeta geyan ya bazirganiyê lê heye, yanî barrên geyan, klûp, himam û deverên weke saûna hene, dibê qey ji bajarên ku koç lê çêdibe û ji welatan bêtir hevcins lê hene. Mînak di van rojan de, **Cotek çavên ku wisa di serre binêre; li ser xeta geyan ya bazirganî ku li Stembolê û li Amstedamê tê birêvebirin de, ji hevcinsên ku li hêla Diyarbekirê dibîne dikare bêtir li rastî hevcin-**

**sên kurd were. Li jor jî weke ku min qala wê kir, sedema vê ya sereke tunebûna jiyana geywarî ye li Diyarbekirê û herwiha sedema duwemîn jî koça bi berfirehî ye.**

Ev koç, li bajarên mezin ne tenê xuyakirina hevcinsan herwiha hejmara wan jî li gorî deverên piçûk zêde dike. Ji ber vê sedemê li bajarên mezin karmendiyên herêmî berpîrsîyarîyên xwe ji bo kesên ku zayêndiyên wan ji heteroseksûeliyê cudane re zêde dikin. Kesê ku li Rojavayê pêşî hînî vê meselê bûye Serokê Şaredariya Bajarên Mezin bi navê "Red-Sor" Ken Livingstone tê. Di sala 1981 ê de piştî ku bû Serokê Şaredariya Bajarê Mezin yê Londra her wiha di dema Serokweziriya Margaret Tahtcher de jî ji hemwelatîyên hevcins re ne tenê hebûna wan anî ser zimên herwiha heta wê demê alîkarîyeke ku nehatibû kirin ji wan re kiribû.

Dora van Serokên Şaredariyan yê ku li ser vê axê dijîn nehat gelo? Bi min hat. Serokê Şaredariya Mezin yê Diyarbekirê, heta bi Serokê Şaredariya Mezin yê Stembolê mezin, piçûk, Kurd, Tirk silav ji Serokên Şaredariyan tevan re. Gey, qulingên komên ku koç kirine. Serokên Şaredariyan yê rêzdar, "qulingên xwe yê koçber" neêşînin, êdî wan bibînin.

10 Haziran 2010



# hevjin

## "Di koçberiyê de bûyerên navbeynî an jî Di tesîskirina welatîbûneke de kesên LGBTT'î"

"Ji rastiye xelasi nîn e"

C.Isherwood

'...xerîbîye de

îsan nêhûn o

teyna ro

xo keno vîndî

ebe xo cereno

xo nêvênenî\*...'

Memê Koêkorta

Ji hêla xwe ve bi awayekî dramatîk koç; di rêwitiya xwe ya di navbera dîsîplînan de, tevî barê xwe yê li ser sîstemê ku ew ji her aliyê de dorpêç kiriye, herku diçe zelaltir bûye. Ev têgeh di bin bayê ku ji her hêlên cûrbecûr ve tê, çî sosyoekonomîk, çî siyasî, çî psîkolojîk û tendurîstî, bûye weke sedemeke esasî di navbera qadên siyasî yê bi gengeşî de ku nayê kontrolkirin. Her çiqasî nîqaşên li ser koça bizorê pêkhatî bi ser naverok û mezînahiya faktora LGBT ve bi-qevêze jî, li hemû deverên Tirkîyê û dorhêlên wê bi koça xwe ya qerase ya ber bi metropolan ve, eşkere ye û heye. Armanca vê nivîsê hinekî jî ew e ku; herçiqasî ji ber çavan bifilite an jî bi awayekî bê jîbîrkirin, disa jî bi her aliyê xwe ve bi bîrxistina nifûsa mexdûr ya koçber û endamên LGBT (Lezbiyen, Gey, Bîseksuel, Transeksuel û hwd. . ) ye.

Neteweyên Yekbûyî, ji bo kes û komên ku bi zorê ji cih û warên xwe hatin derbiderkirin, belgenamêyeke serlêdanê ji bo welatên ku ev pirsgrêk lê peyda bûye, amade kiriye. Ev belge name ji ristika xwe ya "rêbazên ji bo kesên ku di nav welatê de ji warê xwe bi zorê hatine derxistin" balkêş e. . Ji bo van kesên ku li warên şer lê ye dijîn, ji mecbûrî an jî bi zorê ji malê xwe û ji wargehan hatine bi dîrxistin, tevgerên şerrî yê şiddet û îhlalên mafên mirovî para xwe wergirtine, an jî bûne mexdûrên bobelateke xweristî û ji ber tesîrên wê xwe dane alî. Hiqûqa navneteweyî, van kes an koman wek "kesên ji cî û warên xwe bûyî" daye nasîn. Û ji bo van kesên ji warê xwe bêpar, gotiye ku divê li welatê ku lê dijîn, şert û mercên vegera wan bîna amadekirin, an jî li welatên ku lê bûne mêvan ew şert û merc bi awayekî mirovane pêk werin. Ê naxwe ev rê û rêbazên ji bo çareserîya pirsgrêkê, wê çawa têkildarî rewşa endamên bi eynî hawî koçbûyî yê LGBT'yê bibe?

Kesên LGBT'yê li ku dera koçê cî digrin? An jî berevajî vê? Kesên LGBT'yê ku ji bajarên Tirkîyê ber bi metropolan ve tên çima ne xwediyê zanyariya koça LGBT'yê ne.

Heke em li pey şopa qaîdeyên Neteweyên Yekbûyî herin, em dikarin bêjin ku 'Kesên LGBT'yê li dorhêlê, ji ber sedema eşkence, şiddeta fîzîkî û psîkolojîk û heta ji tîrsa mirinê ku ji hişmendîya heteronormatîf û homofobiyê, li planeke B difikire û li gorî vê planê bi rê dikeve.'

Di vê xalê de ji bo koça kesên LGBT meriv dikare hin xalên hevbeş bibîne û bibe xwedî nêrînekê. Ji bo kesên LGBT'yê li dorhêlê pirsgrêka herî mezin eşkerebûn e. Di hundirê xwe de ev tenê ne tengkirina azadiya şexsî ye, di heman demê de tirseke daîmî derdixîne holê û di asta jor de balpêdaneke dijwar dixwaze ji parastina şexsî. Ev jî wisa dike ku di aliyê psîkolojîk û fîzîkî de giraniyeke pirr dijwar li ser wî kesî venişe. Ev yek nahêla ku kesên LGBT bi kesên weke xwe re têkevin nava têkiliyekê. Hetta nahêla têkevin nava rêxistineke LGBT'yê li bajarê xwe. Herwiha rewşa kesên LGBT'yê ku xwe eşkere kirine an jî ji aliyê malbata wan ve meyla wan hatiye hizirkirin, ev qaîde bi temamî cuda ne. Jiyanên ku ji aliyên malbat û derdorê ve hatine dorpêçkirinê û dîrxistinê; ev kes hin caran jî tenê ji bo neyên kuştin, neçar dimînin û koç dikin. Sedemeke din a koçberiyê jî aborî ye. Polîtîkaya ekonomîya neolîberal a li Tirkîyê, kesên LGBT'yê bi israrekê di nava koma bêkara de dihêla lê bi awayekî hîn bi dezawantajî. Li metropolên ku koçkirinê de, di nava qada karkeriya seksê ya bi xeter de cihê xwe digrin. Her wiha kesên LGBT'yê destpêkê weke pêlên piçûk ber bi metropolan ve tên lê metropol wan dixwe nava pêlên qerase yê ji pirsgrêkan avabûyî. Baş e, gelo rast e mirov koça ku çavkaniya wê herî zêde ji Rojhilata Başûr e, weka vê koça jorê bibîne?

Di navbera salên 1984 û 1999'an de, di şerê ku li Rojhilata Başûr qewimî de ji milyonekî zêdetir însan neçar man û ji cih û warê xwe bûn. Di bin navê tekoşîna li hemberî terorê de bi pevçûnên antîdemokratîk û bi pêkhanînan ji derveyî mirovatiyê ve gund hatin şewitandin. Her wiha mijarên ku îdeolojiya fermî weke tiştên pîroz bilind dike (mal, zevî, ajal û hwd...) hatin şewitandin û malên civatê betal bûn. Bi sedan kesên



# hevjin

sivîl yê bêsûc di pevçûn û sergirtina gundan de hatin birîndarkirin û kuştin. Gundiyên ku cerdevaniyê qebûl nekirin ji aliyê dewletê û cerdevanan ve, yê cerdevaniyê qebûl kirin jî ji aliyê PKK'ê ve hatin tacîzkirinê û neçar man ku koç bikin. Herwiha yê cerdevaniyê qebûl kirin, bi piştigiriya dewletê ve li derdora xwe li gorî dilê xwe tevgeriyan, ew bi xwe bûn qanûn, dest-dirêjiya mal û namûsê kirin û bûn neçîrvanên însanan. Di vê pêvajoyê de dewlet li metropolan jî pirr kêma kesa re fersenda bi cîbûnê da. Piraniya kesên din mal û milkê xwe li pey xwe hiştin û li kevî û derdorên bajarên di gettoyan de bi cî bûn û dest bi jiyaneke nû kirin. Ev kesên ku ji debara xwe ya heta hingê dikirin bûn, li bajarên li gorî polîtîkayên neolîberal ve, bûn xwarker û kesên xerakê. Ev kes jî alîkariya dewleta sosyal bêpar man û her wiha ji aliyên bajarvaniyê jî hatine dîrxistin. Di encamê de kesên koçber di dor-pêçkirina xizani û bi pirsgirêkên psîkolojîk, tendurîstî û perwerdehî de di nava hemwelatîya duwemîn de perçiqîn. Piştî 15-20 salan, di sala 2004 an de qanûna 'tanzîmê' (bi gelekî kêmasî û bi hin tiştên derveyî aqilane) derket. Vegera gundan (ku li gorî lêkolînan pîrriya koçberan naxwazin careke din vegehin cî û warên xwe) û tanzîma zerar û ziyane hate rojevê. Ji xwe ev dema dirêj ya ji bo tanzîmê jî dide xuyakirin ku ev pirsgrêk çawa bûye girêkeke tund û derbasî nîşên nû bûye.

Ev pêşeroja ku min ji bo koçberiya bi zorê ya li Rojhilatê başûr, di heman demê de ji bo kesên LGBT'ê yê Kurd jî di heman wateyê de .

Koçberiya bi zorê ji bo jenerasyona LGBT'ê di aliyê meyla cinsî û cudatîya nasnameya cinsî de, hîn zêdetir giran dibe, hîn zêdetir trajediyekê pêş dixîne. Kesên LGBT'ê di nav pirsgirêkên cudatîyê de, xizani, bêkarî, bi karneanîna mafên hemwalatîyê ku hemû mexdûrên koça bi zorê tê de dijîn, di ser re kesên LGBT'eyî ve carê ji aliyê ve civakê ve tene bi dîrxistin, dest bi koçberiya duyemîn dikin. Koçberiya bê kontrol ber bi bajarên ve hatiye û ev yek di aliyê demografîyê û civakê de xerabûnekê derxistîye holê; li van bajarên nasîna kesên LGBT'ê bi çanda jêrdest yê kesên LGBT'ê yê li van bajarên re çê dibe. Di vê çanda jêrdestî de tiştên pere dîke kedkariya seksê ye. Ji bo kesên ku nasnameya xwe ya cinsî keşif kirine lê hê bi temamî nexistîne şiklekî, kedkeriya seksê ji bo debarê, tiştêkî cazîp . Ji bo kesên LGBT'ê yê ku nasnameya xwe keşif kirine û dixwazin bi vê nasnameya xwe bi rehetî bijîn, ev koçberiya di aliyê de mifteya rizgarbûnê ye û di aliyê de jî gava yekemîna ji bo jiyaneke bi xeter û teşqe.

Hin kesên LGBT'ê yê ku ji bo kedkariya seksê koçberiya an rastî sektora LGBT'ê yê li van bajarên (otel, mal, bar....) an rastî qesabekî ku emeliyatên guherîna cinsî dikin (kesên ku veşarî emeliyatên guherîna cinsî dikin) dibin. Û hin caran jî rastî mirinekê tene ku nizanin ji kîjan hêlê de hatiye.



Lê pirsgrêk li vir naqedin. Di dorê de Kurdofobî ( tîrsa ji Kurdan) heye. .

Gelek mexdûrên koçber ku piştî koça bi zorê berê xwe dane rojava, gelo dizanibûn dê kesek kar nede wan û wê gelek pirsgrêk bî derxistin heta ku zarûkê xwe li mektebekê qeyd bikin.

Ecêb e, ji bo hin kesên LGBT'ê jî ku ji aliyê civakê ve weke nexweşiyekê an jî çewtiyekê ku divê bê cezakirinê tê dîtin, ji bo hevaltiya LGBT'ê bi xala herî lawaz yanî Kurdofobîyê ferqûmêleke din derdixîne holê. Bi harbûna modernîzmê û nijadperestîyê, kesên LGBT'ê yê Kurd ku ew jî mexdûrên koça bi zorê ne, hîn zêde tenetîyê dijîn.

Li gorî van hemû xelean, giringiya rêxistinên LGBT'ê yê li dorhêlê hîn zêde derdikeve holê.

Di vê rewşê de tevgera koalîsyonên li dorhêlê ji aliyê Hevjînê ve girîng e; Disa danasîna hebûna LGBT'ê ya Kurd li herêmê, şikandîna pêşdarziyê bi aweyekî bi rêkûpêk û avakirina bajarekî ku kesên LGBT'ê kari-bîn hilmekê bistînin girîng e.

Û herwiha em çiqasî hemcîns û transeksuel bin jî, ji bo şikandîna refleksên nijadperestîyê jî...

*Wegera Kurdî: Sabriye Çiftçi  
KURDI STEMBO*

# hevjin

## Di Koçberiyê de Hevdîtinên Mê:Koçberiya ber bi Jinantiyê

Didem Danış  
didem.danis@yahoo.com

Basîma hê çardeh salî bû gava ku ji welatê xwe dûr ketibû û hatibû Tirkîyeyê. Basîma, diya wê, pênc biraxwe û zirbavê wê, ji Mûsilê dest bi rêwîtiyêke dûvedirêj kirin. Dema gihîştin Stembolê zanibûn ev ne rawestgeha wan a dawî ye. Stembol ji bo wan rawestgeheke navber bû, dê demekê lê bimana, beriya ku bigihîjin rawestgeha dawî. Lê kesekî nizanibû dê li ve rawestgehê çiqas bimînin. Bi gotina ‘ha îro, ha sibê’ 11 sal li vê derê ma, heta ku ji bo çûyina Emerîkayê statuya penaberiyê standin. Ev 11 sal, him ji bo Basîma û him jî ji bo malbata wê, weke devê xencerê bû. Herçiqas rawestgeheke navber be jî divabû bişuxilin û debara xwe bikin. Zaroka debara malê da ser milê xwe. Bi saya vê, hînî zimanê tirkî ûn bû derbasî derdoreke cûda bûn. Dê û bavê wan hê çil salî bûn lê ji aliyê karmenda ve pîr û kal hatin hesabandin. Çavên wan li destê zarûkên wan bû. Bêkarî ji bo wan ne tenê xizanî bû her wiha bu sebaba ku deriyê xwe ji derve re bigrin û bi tena serê xwe bimînin. Hînî, zimanê tirkî nebûn û ji xeynî çend kesên nas û cîranên ku ew jî penaber bûn, bi ti kesî re neketin têkiliyê. Xumamiya ku li ser statuya wan a fermî fikara wan hîn zêde dikir. Dîtirsîyan derkevin der ve, lewra dibe ku rastî polîsekî werin an jî nasnameya wan bê kontrolkirin. Di nav dinyayêke nû de bûn, xwe spartin mala xwe lê piştî demekê ev cih bû cihê xirecirê. Li gorî gotina Basîma ‘mal bû weke cahnimê’

---

**LÊ DÎ KOÇBERIYA ÎRO DE ÇIQAS DIÇE  
HEJMARA JINAN ZÊDETIR DÏBE. BEŞEKE  
MEZIN YÊN KOÇBERAN JÎ JINÊN KU BI  
TENA SERÊ XWE KETÏNE RÊ PÊK TÊ.  
KOÇBERÎ ÊDÎ DÏBE JÏN....**

---

Koçberî ji bo hemû kesan tê wateyê guherandinê lê bi taybetî herî zêde bandora xwe li ser jinê dibe. Di rewşa îro de di nav koçberan de jinên weke Basîma ku bi malbata xwe re ketine rê hene, lê herwiha jinên ku bi tena serê xwe ketine rê jî hene. Serpêhatiyên van jinan mirov dixê nav fikara û her wiha gelek tiştan jî dide hînkirinê. Penaberên ku di salên 1960-70 an de ber bi Ewrûpayê ve koçkirin pirranî mêr bûn. Jin û zarûk piştê diçûn. Her wiha jin encax ji bo temankirina malbatê yanî girêdayî bi mêrê xwe ve dikaribûn tevî vî karwanî bibin. Lê îro di penaberiyê de hejmara jinan çiqas diçe zêde dibe. Hejmareke girîng yê jî

koçberan ji jinên ku bi tena serê xwe ketine rê ava dibe. Koçberî ber bi jinantiyê ve diçe. Kapîtalîzma gerdûnî bi çêkirina neheqiyê, felaketên derûdor (dorhêl), xizanî û çewandinên siyasî û civakî li gelek ciyan rewşa jîyanê ber bi xirabiyê ve dibe. Ev rewş bandora xwe herî zêde li ser jinan dibe. Hin jin, ji ber sedema debara zarûkên xwe bi tena serê xwe dikevin ser rîya koçberiyê. Hin jî, bi malbatî dev ji warê xwe berdidin.

Basîma, tenê kesek e ji hezaran kesên Iraqî ku bi hêviya avakirineke jîyaneke nû ber bi Tirkîyeyê ve hatiyê ku ew kes ji tundiya welatê xwe direvîyan. Ji xwe rewş ber bi çav e. Di 2003 an de Amerîka ev der xist bin hukmê xwe. Rejîma Saddam Huseyn têk çû û her tişt sero bino bû. Zemanekî ew kesên ku digotin “em aştî û demokrasîyê tînin.” Vêga dinav aloziya tundsiyê de hesabên ku “bi maliyata herî kêr” dê çewa ji virê derkevin dikin. Di vê navberê de 4 milyon Iraqî ji warê xwe bûne û 4 milyonên din jî derketine derveyê welêt, ev ne xema tu kesî ye! Di dema Saddam Huseyn de kesên ku ji çewandinên siyasî gazinan dikirin niha ji rewşa xerabiya aborî û ji pevçûnan gazinan dikin. Ji bo hin kesan êdî mayîna li Iraqê ne mumkine. Lê weke hin kesên ku zû bi zû fam kirin, jiyana li xerîbiyê jî ne hêsan e.



Tirkîye welatekî cîran e ku Iraqîyan xwe spartinê. Lê welatê herî kêr tê tercîhkirin Tirkîye ye. Li Sûrî bi qasî milyonekê, li Urînê jî bi qasî 500 hezar Iraqî niştecih bûne. Lê li Tirkî bi qasî 10 hazar Iraqî hene. Beşeke mezin ji van kesan penaberên transît in. Yanî bi hinceta çûyîna welatekî din li Tirkî dimînin. Rewşa kesên ku dixwazin li vir daîmî bi cih bibin, ne tekûz e. Ne xwe-diyê belgeyên îqametê û xebatê ne. Li gor zimanê siyasîyan û çapemeniyê ‘qaçax’ in. Ev rewş ne tenê ji bo Iraqîyan wisa ye. Herwiha kesên ku ji Îranê, Efganîstanê, Bangladeşê, Pakîstanê û ji gelek welatên Efrîqayê hatine jî heman qederê par vedikin. Peyva



# hevjin

‘qederê’ tenê gotinek e. Ew qedera ku serokwezîr la-yiqê madenciya dîtibû. Ê ku vê qederê dinivîse politîkayên penaberiyê yê van welata ne. Mînak şerê li welatê Iraqê û li Efganîstanê ji bo tevahiya dinyayê eşkere ye. Lê dema ku mirovên van welatan bixwazin li welatekî din niştîceh bibin, hemû derî li ser rûyên wan tên girtin. Kesek wan nahewîne. Him di nav fikaran de ne ji bo mirovên xwe yê ku li pey xwe hiştine û him jî li welatê ku koçî kirinê jî jiyana qet ne rehet e. Di nav tekoşîna jiyane de ne.

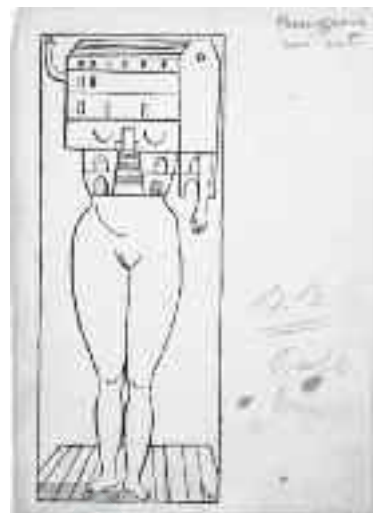
Em careke din vegerin ser rewşa Basîma. Basîma dema ku hate Stembolê keçeke piçûk bû û lê dema ku ji Stembolê veqetiyên bûbû jineke gihîştî êdî. Di wan hemû salan de statuya Basîma û malbata wê ne diyar bû, ne di bin parastina navnetewî de bûn û herwiha di nav rewşên gelekî zehmet de jiyana xwe didomandin. Tiştê ku tesîrê li ser jiyana Basîma kir karê wê bû. Wek xwişkên xwe yê din, wê jî ji çardeh salî ya xwe û wir de li ba malbatên dewlemend weke alîkareke şevlîder dima. Li mala ku dima karê wê ev bûn; serê sibehê zû radibe, taştêya zarûkên malê amade dike û bi wan dide xwarin, ji bo dibistanê zarûka bi rêk û pêk dike, wan verê dike, pişt re taştê ya kesên din yê ji malbatê amade dike, paqijîya malê dike, kar û barê din yê malê dike. Êvarê dema ku zarûk vegeriyên pêşwazîkirina wan, amadekirina şivê, alîkariya serwîsê, şuştina fêraqa, piştî xwarinê amadekirina çay û qehwê jî karûbarê wê yê rojane bûn. Ev karûbar hema hema ji bo hemû rojên heftiyê wisa bû. Ji du hefteya rojê dikaribû iznê wergire.

Li Tirkîyeyê kedkariya alîkarên biyanî ku bi şev jî li malê ku dixebitin dimînin, din nav van deh salên dawî de cûreyekî nû yê kedkariyê ye. Em ne xerîb in ji kedkarên biyanî re ku li bajaran di malê kesên asta jor û navîn de paqijiyê dikin. Karkerên paqijiyê yê rojane, ji bo jinên ku ji Enedolê koçî Stembolê kirine deriyekî debarê ye. Di vê qadê de tiştê nû qewraşîya



mayîna bi şeva ye. Li bajarên mezin bi hinceta ku êdî jin hîn zêde tevî kar û barê derve dibin, karên malê dikeve destê hin jinên din. Lê vê carê li şûna ku sibeha were û êvara jî here, jinên ku karibin 24 saetan xizmetê bikin tên tercîhkirin. Li vir tiştê herî balkêş ewe ku ji bo vê yekê jinên koçber yê biyanî tên hilbijartin. Dewlet karên malê dispêre malê û herwiha di sîstema deshelatdariya mêrane de jî ev

karên malê li ser piştê jinê ye. Di forma malbata toreyî de zilam debara malê dike û herwiha jin jî hemû karên malê û xwedîkirina zarûk û kalan dike. Lê li malên di asta bilind û navîn de dema ku jin jî tevî xebata derva bûn, ev dabeşkirina pîroz şikest. Û ji bo van karan alîkarek pêwîst bû. Tam di vê rewşê de di salên 1990 de jinên biyanî yê koçber bûn hevîyek.



Karûbarê malan ji bo debarê ji jinên koçber re yê li Tirkîyeyê dimînin bûye qadeke herî balkêş. Bi taybetî piştî hilweşandinê ji welatên Sovyeta kevin gelek jin hatin û ev deh sal in ji bo vê qada kedkariyê cihek gelek girîng girtiye. Jinên ku ji welatên Bulgarîstanê, ji Moldovayê, ji Tirkmenîstanê, ji Ozbekîstanê, ji Ermanîstanê, ji Azerbeycanê û gelek cografyeyê mezin tên, karên malên metropolên Tirkîyeyê wergirtine ser milê xwe. Ji bo li zarûkên dewlemendan binêrin dev ji zarûkên xwe berdane û ew li pişt xwe hiştine. Sosyologê Emerîkî jî vê re dibêjin ‘zincîra xwedîkirina gerdûnî’. Xizmên wan an jî cîranên wan zarûkên wan ku li pey xwe hiştine xwedî dikin, ew jî li vir zarûkên xerîban xwedî dikin. Basîma, Tanya an jî Newbehar heke rojêkê rabin û biqîr bêjin “êdî bese, em naşuxlin” ew hêz bi wan re heye ku karibin jiyana rojane û aboriyê têk bibin. Lê tenê dema ku zarûkan dibin parka tên ba hev û hema li ser linga dikarin bihev re qise bikin. Ev demên wisa jî gelek kem in.

---

**Ew tîpa bav ku debara malê dikir êdî tenê dest datîne ser meaşê zarûkên keç. Ji ber vê deshelatdariya bav a di nava malbatê de diheje. Piştê ji bo nefsa xwe ya mêrantiyê bide xuyakirinê dest bi lêdanê û heqaretan dike. Ji ber vê yekê çewisandina di nava malbatê de her diçe zêdetir dibe.**

---

Xebata bi vî rengî ne tenê têkiliyekê di navbera karmendên niştîceh û xebatkarên biyanî de ava dike. Jinên koçber, bi saya vê sektorê debara xwe dikin û ev sektor ji hêlekê jî dike ku li derdora wan têkiliyên cînsa bînan guherîn. Ji ber ku Basîma û xwişka wê debara malê dikin wisa dike ku têkiliyên di nava malê

# hevjin

de yên toreyî, ji nû ve bîn sazkerin. Ew tîpa bav ku debara malê dikir êdî tenê dest datîne ser meaşê zarûkên keç . Ji ber vê deshilatdariya bav a di nava malbatê de diheje. Piştê ji bo nefsa xwe ya mêrantiyê bide xuyakirinê dest bi lêdanê û heqaretan dike. Ji ber vê yekê çewisandina di nava malbatê de her diçe zêdetir dibe.

---

Koçberên transît yên Iraqî bi hêviya ku di dawiya dawiyê de dê derbasî welatekî din bibin û li wir dest bi jiyaneke nû bikin, li vir bi çar lepa xwe bi jiyaneke ve digrin. Lê mixabin malbatên Kurd weke ji gelekî tiştên din ji vê hêviyê jî bê par in. Tê gotin kû “Hêvî nanê feqîra ye” Lê kesên ku ji civakê hatine dûrxistin, ji hêviya ku koçî welatekî din bikin û jiyaneke nû ava bikin jî bê par in.

---

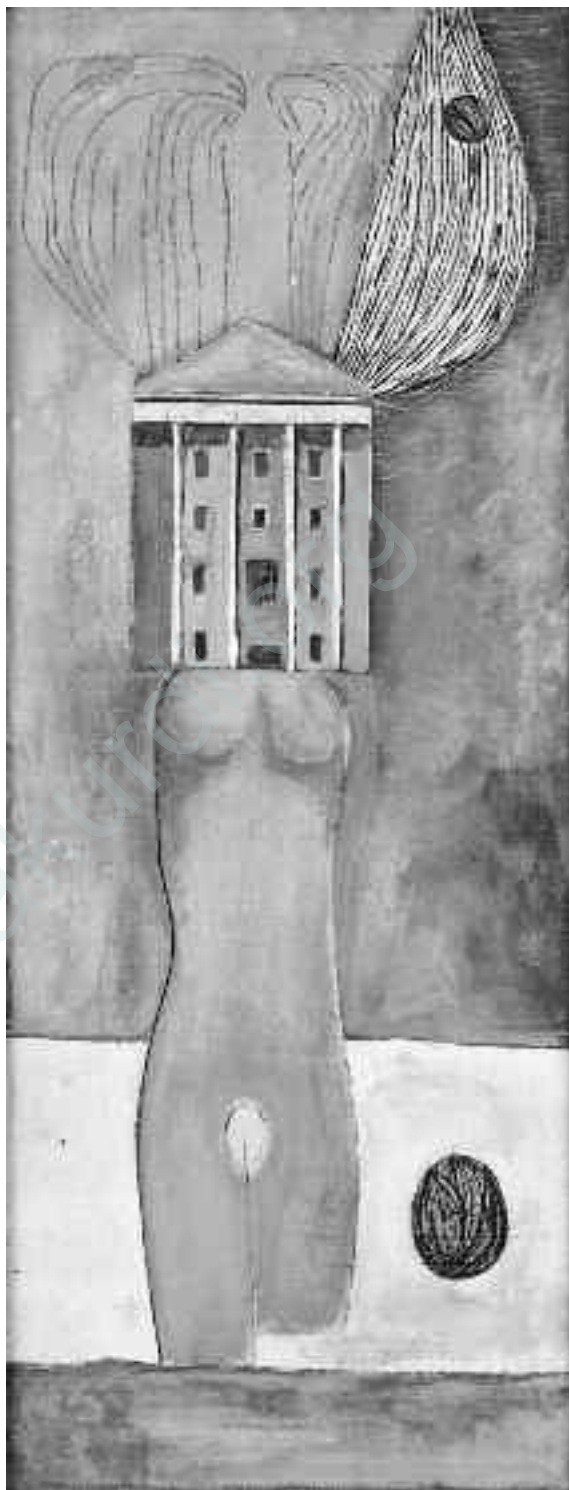
Dema ku behsa koçberiyê tê kirin divê koça ku bi zorê ji cih û warê xwe bûyîne neyê ji bîrkirin. Li Tarlabaşî –Dolapderayê ku di salên 1990 î de penaberên Kurd bi cîh bûne, cîranên malbata Basîma ne. Herçiqaq rewşa malbata, rewşa aborî û bi zorê koçkirina ji cihûwar bişibe hev jî lê tiştek heye ku wan ji hev diqetîne, ew jî hêviya wan a paşerojê ye. Koçberên transît yên Iraqî bi hêviya ku di dawiya dawiyê de dê derbasî welatekî din bibin û li wir dest bi jiyaneke nû bikin, li vir bi çarlepkî xwe bi jiyaneke ve digrin. Lê mixabin malbatên Kurd weke ji gelekî tiştên din ji vê hêviyê jî bê par in. Tê gotin kû “Hêvî nanê feqîra ye”Lê kesên ku ji civakê hatine dûr xistin, ji hêviya ku koçî welatekî din bikin û jiyaneke nû ava bikin jî bê par in.

## **Ji bo xwendina hîn zêde:**

- Gül Özyeğin, qirêja kesên din:Dergevan, karkerên rojane û ehwalê jinantiyê, İletişim 2005

- Ayşe Akalın “Yên li jor-Yên li jêr: Di sîteyên bi parastî de qewraşên penaber”(Komele) Penabertiya ber bi Tirkiyeyê ve ji qadên Navnetewî Barbara Push&Tomas Wilkoszewski, Weşanxaneya Kitap. 2010

- D. Daniş & A. Parla. “Hemwelatiya bêfêde: Di minakên Tirkên Bulgarîstanê û Iraqê de Penaberî, Komeletî, dewlet” Civak û İlim. No:114 Rupel 131-158, 2009



## Zirîko Sahro



Heval Azad

*(Salên borî tèn bîra min. Koçberkirina we suryaniyan ji gundên xwe, bi dû re bicihbûyina me kurdan li gundên we yên valakirî tèn bîra min. Li heman oxirê em tèn meşandin, Naûm. Wekî ku hin kes, bilî we xwediyê din yê vê axê heye li me dubare dikin. Bi awayekî rikdarî hêj tiriyan didin*

*rezên ji we mayî, hêj şeraba rezên we vedixwim. Zehmete ji bo me kurdan jiyana li xerîbiyê jî, li ser axa xwe jî. Desthiladarî weke lavlavokê berfîreh dibe li vê axê. Ax tu caran dixape? Xwîn digirî Naûm xwîn digirî. )*

Bi çavên Saûmeyê;

Kaxizek ku li ser gelek nav û navnîşan, lênûskeke kevin a bi berga rengê girtî ku bavê min ji sendoka xwe derxist, çend perçe kinc û kasekî pere min girt û ez bi rê ketim. Her çiqas divê demekî zûtir bigihêjim Mêrdînê jî, ji ber ku xwe ji ruyê zerbûyî û dengê Mêrdînê re amade bikim ji dêlva balafirê ve min rêwîtiya bi maşînê bijart. Wekî xwarbûyin, biçûkbûyin û bilindbûyina mirov ya li hember jiyane, maşîn jî di nav deşt û çiyayên bi rêyên çepo rast de bi awayekî lezgînî dimeşiya. Sedemên derketina xwe ya vê rêwîtiyê difikirim, yanê bavê xwe. Kesê nexweş ê nav nivîna, ku ji bo agahiyekê ji min bigire canê xwe dide. Ji niha ve li min zor tê, perpîrsiyariya ku bavê min daye ser milê min. Bi gelek bîranînên di dest min de û bi gelek peyvên ku divê werin gotin di devê min de, bi carekê min xwe di van rêyan de dît. Ji bo ku suûdê bîne, min xaçê li ser singa xwe derxist û di nav destê xwe yê ku êdî çermoqî bûyî de girt û dia kir. Mirovê ku temenê wî were 34 salan çawa bavê xwe nas nake. Lê ez bavê xwe nas nakim. Bavê min ku êdî hêza wî ya xwevegotinê nemabû lênûskeke kir nav destê min. Bi vî awayî xwest xwe bide fêmkirin. Min meroq kir, dê ji min re çi bigota? Gelo birayekî min î ku nas nakim heye, yan mirateyê mezina ji min re maye, yan jî gunehê mezina kiribû ku dixwest ji barê wî xelas bibe? Ku min lênûsk vekir û xwend, min fêmkir ku ji van yek jî nînin.

Ey dildara min a ku ez di bin lîngan de vekî tirî dipelçiqim, tu çima çûyî? Mêrdînê stranan dilorîne ji bo te, tu nabihîzî?

Were qêrînên min guhdar bike

Vegera ji rêwîtiya xwe

Nayne tiştê ji te re dinya

Tenê tu yê bibî kesekî dilkevîr

Dê li xerîbiyê çi bikî

Nebe ciwanekî nebaş

Qêrîna min guhdar bike di wan xewnên bêdeng de.

Bûyî mehleba şeraba min, nivçoye bê te tehm. Di koçberiyekê de ye her kes, Bi evîna Mem û Zîn ji bo can direvin ji axa xwe. Ma ax nîne ku can dike can? Hun bi ku ve diçin wiha demek zûtîrîn.

Di bin giraniya risteyan de dipelçiqim, di xwendina her rêzê de. Wekî ku ez birim destpêkê van her du kesan. Wekî ku jibîrkirînemîn hemû zanînên xwe. Hilweşiya jibera min, wekî ku ji nû ve dest bi jiyane dikim.

Rojê yeko yeko tomar kirin tîrêjen xwe ji ser gazan. Pîrîrîkên reşîk difirin li hawirdorê. Ji vegera wê axê, axa ku bapîrên min li ser bi koçberî û tevkujiyên herî mezina re rûbirû man ditirsim. Wekî kesê rûberek sipî hildayê ji ser navgînên xanîyek valakirî me. Carinan mezina û carinan jî biçûk dibin li derve hemû sîtav. Keç û kurê min ên ku ji çavên xwe jî diparêzim, zarokên min tèn bîra min. Ew jî dê wek min biketana ser rêyan bi matmahiyên di derbare min û bi nepeniyên kevin yên di hiş de, Yên li qeraxê gotibû ji bo me Suryaniyan, nivîskar. Bawerim dê bigota ên li kelebêstê ku ev erdenîgarî bidîta. Ji nişka ve xwe da diyarkirin giraniya lênûskê di nav hemû bîrên min de. Bi pêlêkirina pişkoja ser xwe roniyê vedikim û xwendina lênûska xwe didomînim

Şevê veduxwim bi niyeta şerabê di ketina nav nivînan de. Xweşik dibe dîsa demek dinya, radiweste pênuşa min li ser nameyên ku ji bo te dinivîsim. Lê ciyê şerabê nagire, giraniyê dike di dilê mirov de bişev. Diniqutin hundur di teqên dilê min î şikestî de êş û keser. Min dixwest binivîsim nameyek be jî ji bo te. Êdî neman Suryanî di taxa me de. Koç kir hemûyan. Ji ber dêre re derbas dibim carinan. Digirîm di van kolanên teng yên Mêrdînê de. Li Qoserê bêdengiyan mirinê heye. Gundek hatiye şewitandin rojek berê, mîr hatine kuştin, bi jin û zarokên pêxwas re şahidiya koçberiyêke din ya bêwate û dijwar dike xaka sor. Salên borî bibîr tînim. Koçberkirina we Suryaniyan û dûre bicihbûyina me kurdan ya li gundên we yên valakirî bibîr tînim. Li ser heman oxirê em tèn



## hevjin

birêvebirin Naûm. Wekî ku, hin kes, bilî we xwediyêk din yê vê axê heye, li me dubare dikin. Hêj bi rik tirî didin, rezên ji we mayî, hêj şeraba rezê we veduxwim. Zehmete ji bo me kurdan jiyana li xerîbiyê jî, li ser axa xwe jî.

Piştî rêwîtiya bi saetan, di dawiyê de digihêjim Mêrdînê. Bajêrî wekî ku rengê xwe ji rojê girtiye. Wekî gerdeneke zêr dipeşimin hemû avahî. Tevahiyeke pêk tîne bihevrebûyina avahiyan. Tûrê xwe li pişta xwe dikim û dikevim kolanê. Her ku li avahiye kevin ên kevirîn, li firinan, li zîvker, zêrker û kevnezanan dinirim ruyê Rojhilata Navîn dibînim. Hema hema dê hilma bajêr hîs bikim. Dimeşim, Ji nêrînên ku dê xerîbiya min li ruyê min bidin bi fikar dimeşim. Peyvên kurdî û erebî dibihîzim ji derûdorê. Kaxizê ku li ser nav û navnîşan dinivîse derdixim ji berîka xwe. Navên wekî Haloşo( zêrker) dibînim di nav de. Di wê kêliyê de hêza ku pê bikevim lêgerînan nabînim di xwe de. Di pêş de çend baxçeyên çayê dibînim, di fikirîna ku dê biçim kîjanê de me, zarokekî bi gotina “ xwengê kerem bike” bang kir. Di kevim baxçeyê bêyî ku zêde bifikirim. Li cihekî ku deşta bi heybet ya Mêrdîne bibînim rûdînem. Bi awayekî matmayî dikevim nav dîmenên bêhempa yên vê xwşikahiyê. Ku li sîtavên ewran ku ketine ser vê deştê dinêrî, mezinahiya deştê baştir fêm dikî. Bi xweşikahî û mezinahiya xwe wekî ku netîştûyîna min li ruyê min dixwe deşt. Dûre zarokekî din bang dike “ xwengê tu çi dixwazî ”. Bi xayisî “ bila nîvşekirî be” dibêjim. Zarok bi devkenî “ çi nîvşekirî be xwengê ”. “Qehweya Melengîçê “ dibêjim. Zarok dîsa dikene. Dipirsim “ Çi bû “. Bersîva mi dide “ xwengê qehweya Melengîçê bi şekir nabe ku “

Qehweya min tê, di her qurtê de hinek jî bi xwe ve tîm. Serê xwe radikim bi awirekê li bajêr dinêrim. Dûre dîsa xwe di xwendina lînuşkê de dibînim.

Ku yên din ji rez diçûn û ji hemû kesan bi dizî me tirî dieciqand ya. Ji tirsê azad, bi hemû heskirina xwe ya xwezayî helmêzkirin û bêhnkirina te xeyal dikim. Ku tirî di bin lingên me de dieciqîn, Xwedê dizane ya ji ber êşa, bi te re nepeyivîn û nehelmêzkirina te dilê min jî dieciqîya. Dîsa rojek ku ez di van hîsan de bûm. Di eciqandina tirî de me dest bi leyistokan kiribû. Dê bê bîra te rojê rûbereke sorê qizil radabû ser deşta Mêrdînê. Xwezî dibêjim Naûm, roja ku Mêrdîn dihat pîrozkirin bi hestrên qizil yen rojê, me jî hev û din pîrozkiriba bi destdanên qedexekirî. Tê bîra min rojeke yekşemê bû, dengê çeka ku bavê te kuştibû tevli dengê cangoeka dêrê bûbû. Tu dibeziyayî Naûm... Şeraba we ya ku bi sedsalane ji we re pîroz û ji me re qedexe diherikiya di nav şîrînekan de. Xwîn diçû ji bavê te, kesê herî dewlemend yê Suryaniyên Mêrdînê, kesê di rezan de bi dehan xebatkar didan xebitandin. Xwîn diçû ji bavê te yê ku di îbadetê de zimanê Hz. Îsa bi



kar danî. Ax Naûm piştî kuştina bavê te jixwe sekna we ya li vir zehmet bû. Zor bû Naûm, bi zanîna kurdbûyîna kujêrê bavê te, li ruyê te nêrîn gelek zor bû. Beriya ku di rezên we de bixebitîm min tu ditî. Sedema kelecana xwe ya wê demê min nezanîbû. Hêrs dibim niha ji xwe, ji ber ku hewqas qutufandî û bê çare bûm.

Name her carê tîkiliyên min ên bi jiyana ku heta îro jiyame re wekî ku qut dikin, Belav dikim bi hezaran ramanên ku wek kêzikên li dora min difirin bin û dimeşim. Divê yeko yeko biçim cihên ku di kaxizê dest min de nivîsîne bes cesaretê di xwe de nabînim ku biçim yekê jî. Dê çawan biçim û mijarê vebêjim, dê çawan navê wî camêrî bi deng bînim zimên. Xwendin ji destdan, gavavêtin û axaftinê hêsantir e. Lê êdî dema cesaretê bû, ji bo bavê xwe divê ji derê holoşoyê biketama hundur. Min nefeseke kûr kişand û di derê vekirî yê holoşoyê de daketim hundur.

-- Mor Aho( merhaba), ez Saûme me.

-- Mor Aho, keça min. Tu bi xêr hatî, çi dixwazî ?

-- Ez li kesek digirim. Dostekî bavê min î kevin. Divê ez wî bibînim. Li vir dijî, navê wî....

Zimanê min li hev geriya dema min navê wî got. Holoşo li nava çavê min dinihêrt û li benda navê ku dê ji nav lîvên min derketa bû. Min xweziya xwe daqultand û got.

-- Navê wî Şêrko, Şêrko Torî.

-- Keça min navê te çi bû ?

-- Navê min Saûme.

-- Binêre keça min , dê lawîk qasekê bi şûnde were, hema hat ez ê ji bo agahî bide Şêrko bişînim. Heya ku ew were daxwazeke te heye? Tu tîr î , birçî yî?

-- Hinek birçîme le dixwazim bisekinim niha. Karim bi nêrîna li dikanê dema xwe biborînim. Wekî ku xişrên xweşik hebin . Vana karê destanin ne wisan?

## hevjin

-- Gelek ji wan karê destan in keça min. Wekî minak ev, çiqas zirav û xweşik e, tu dibîni? Nehatiye dîtin ku nav li xirşan hatiye kirin. Lê min nav lê kir. Ji ber ku, bi qasî ku heq bike ked û xweşikiyê di xwe de dihevine.

-- Navê wî çi ye gelo? Dibe ku navê wî jî bi qasî wî xweşik be.

-- Navê wî Zirîko Sahro (Heyva Şîn). Di şeveke havînê de min ev çêkir. Heyv wekî ku li mêrdînê were bi rengê şîn dibiriqîya. Hewqas şîn bû ku deşta Mêrdînê wekî behrê xuya dikir. Di wê şevê de bêyî ku heta sibê razem min çêkir. Di roja dîtir de min zarokê xwe yê nûbûyî wenda kir. Di serî de min wekî bêyomiyê bawer dikir. Di goşeyê malê de min veşartibû. Hêj mehek berê min got ev baweriyeke şaş e û min biryara firotanê da. Dixwazî dest bîdî ê?

Ku min girt nav destê xwe, min tilsimeke ecêb hîs kir. Wekî ku zindî be, her kevira biriqandiya ku li ser xirşê bi biriqîna xwe çav dişikand ji min re. Çend deqîqeyan bi wî awayî sekinim û min bala xwe da Zirîko Sahro. Dûre keniyam û min got "dibe ku jî imin re jî bêyomiyê bîne" û min xirş da holoşo. Di wê kêliyê de zarokek esmerê bînepişkîbûyî ket hundur. Hêj bêhna xwe venedabû Holoşo ji zarokê re got "Biçe bangî kekê xwe yê Şêrko bike" Zarok bi bînepişkiya xwe bi hêla rexê kolanê ve dest bi bezê kir. Di hundurê min de bêhtengiyê cuda heye, nikarim nav lê bikim. Gelo bêyî ku zehmetiyê bikşînim, hema di kergeha yekemî de, min dê Şêrko bidîta. Bi rastî min qet bawer nedikir.

Li gor germbûyîna hewayê hundurê dikanê gelekî hênîk bû. Avahiyên kevîrînînan di vê hewayê germ de dicemidand. Ji bo ku hinek germ bibim derketim ber derîyî û min bêhneke fireh da. Ketim temaşeya çûnehata kolanê, bi rastî temaşeyêke bi kêf bû. Pêre tîlefona min lê da. Wekî ku bi min re veşartokê bilîze ketibû kujê çenteyê ê nepenî. Şikir ji xwedê re ku yê digeriya pir bi îsrar bû, dema lêgerîn û dîtina tîlefona dida min. Di dawîya lêgerîna bi lezûbez de min telefon dît û vekir.

Bi çavê Şêrko;

Min sitrana Şivan Perwer ya bi navê " min bêriya te kiriye" guhdar dikir. Bi sibehê re çiqas jî li guh xweş dihat. Bi dengê vî mirovî bi xwe ve diçim. Bandoreke wî ya ku mûyên canê mirov dike wek sitriyan heye. Dengê mûzîkê qasek bilind dikim û dertem ber derîyî. Çiraxê zêrkerî bi vir ve dibeze. Mirovê zalim çawa dide xebitandin vî zarokî. Bêhnepişkî bûye feqîro. Eşkereye ku tê nik min. Bang dikim " lowo hêdî ev çi lezgîniye, ka bêhna xwe ve de" Bi tiliyan xwe yê zirav nîşan dide" Apê Şêrko, jinek hat li te dipirse, hostayê min got bila were vir" Ecêbe, dê kî be gelo?

Mûzîk û deriyî digirim û bi çirax re dimeşim. Di hundurê min de hesteke ecêb heye lê ti wateyê lê nadim. Di kolanê de her ku ber bi jor ve diçim ecêbî zêdetir dibe. Di pêş de tevliheviyek heye lê fêmanakim ka çi dibe. Lingên min dilezînin. Heta bi wê hêlê ve baz didim. Girseyek heye li ber zêrkerî. Di nav girseyê re bi lezgîniyê dikevî hundur. Bi awayekî jixweçûyî jinek li erdê bû. Qewimînê ji zêrkerî dipirsim. Ji aliyek hewl didim jinikê bînim ser hişê xwe û ji aliyek ve jî li zêrkerî guhdarî dikim. Gotiye ku bavê wê min nas dike û dema li benda min bû ye, bi hatina tîlefona re jî xwe ve çû ye. Girseya ku li dikanê kom bûbû min derxist derve û ruyê jinikê bi avê mist da. Ku hîn bûm navê wê Saûme ye, min bi navê wê lê bang kir. Min hewl da ku çeneya wê sist bikim lê pîr ber xwe da.

Demek di şûn de bi hîskînan bi xwe ve hat û giriya. Min bi milê wê girt û hêjand, bi xwe ve were.

- Keça min Saûme bi xwe ve were. Tu baş î? Ji me re bibêje çi bû, kî li te geriya?

- Apê Şêrko...

Lerzeya dengê wê bi qasî ku hundurê kesekî herî dilkevir bilerizîne hestiyar bû.

- Apê Şêrko.... Bavê min mir, Apê Şêrko. Min nekarîbû. Di dema xwe de negihîştim te.

- Bavê te kî ye keça min?

Di aliyek de hêstir ji çavan dibariyan, di aliyek de jî



# hevjin

hewl dida ku ji tûrê xwe tişteker derbixe. Lênûskeke kevin û di nav de hin name derxistin. Hundurê min lerizî, ji çar hêlan ve wekî ku bayên hişk li hundurê min dida. Min lênûsk girt destê xwe û çav li nameyên di nav de da.

- Bavê min Naûm e. Ji bo ku te bibînim wî ez şiyandim vir. Nexweş bû, ev dan destê min. Ne hewqas zû dîtina te û ne jî hewqas hundakirina wî nefikirîbûm. Apê Şêrko, ez naxwazim bawer bikim, nemiriye bavê min.

Qîrînên Saûmeyê jî pêşî li serobinbûyina min nedigirt. Xwe berdan ser sipîloçka bedena min hêstrên çavên min. Bi zorê li ser piyan mam. Wekî ku dê li dikanê bifetisiyama, derketim derve, li ser çokên xwe sekinîm û heta ku awaza min derket qîriyam. Gelek kesên ku nayê bîra min kîne bi gotinên “ tu çi dikî, tebitî be” dixwestin min aramtir bikin. Bicarekê min xwe bi hêz dît û ber bi cihêkî ku deşta Mêrdîne dibîne ve beziyam. Bi gotina “ Şêrko çi bû” û kesên li dû min dibeziyarî tê bîra min. Ber bi şaneşîna xanekî ve beziyam û kujê li şaneşîna nişka ve sekinîm. Min dît ku bi sekinîna min, kesên li dû min jî gavên xwe sist kirin. Dûre min berê xwe da deştê û hêdî li erdê rûniştim. Û tiştên ku dema Naûm ji van deran diçû gotin, ketin bîra min.

“ Çi dibe bila bibe dê careke din te bibînim Şêrko. Dê ev xwîn bisekine rojek. Dê rojek di van rezên ku em bi hev şa dibûn de, dê dîsa gel bi hev re tirî biçînin û biçiqînin. Hîvî dikim ku em wan rojan bibînin Şêrko. Mixabin hîviya min kême e. Bavê min hat kuştin, bax û rezên me hatin wêrankirin, xaniyê me hat şewitandin. Hêj di şazde saliya xwe de me, dê çawan bikaribim ji bin vê berpirsiyariyê rabim. Û dê çawan te ji bîr bikim, Şêrko. Çavên te bûne roja min, ku demekê tu çavên xwe bigirî, dê bikeve tariyê her der. Mirov dê çi bibêjin ne xem e ji bom in. Mala min dê her dem Mêrdî be. Baş xwedî derkeve li mala min, wekî roja min biparêze. Zarokê axa rûzerik ez ji te hez dikim.

- Haydê keça min dema birêkirina bavê te ye.

- Dema min dest bi vê rêwîtiyê kir qet nefikirîbûm ku, dê wisan bibe.

- Ez jî wisan, Saûme. Ez jî nefikirîbûm ku dê ev jiyar wisan bibe.

Êvarê em bi hev re bi balafirê ji Amedê bi rê ketin. Ku min bahola xwe amade dikir tişteker ber bi çavê min ket. Şerabek Suryaniyan ji dema Naûm mayî. Niyeta min nebûbû ji bo vexwarinê. Min şûşeya şerabê hilda û ber bi cihê ku rezên tirî lê ne meşiyam. Rêya min dirêj bû, Di serê min de êşeke dijwar, dimeşiyam. Di dawiyê de gihiştim çihê ku rez lê ne. Û li hember dîmena ku dixuya min xweziya xwe daqurtand. Li hember hewqas bêxwedîtiyê û wêrankirinê hêj jî bi çend

tayan ve tiriyên gihastî bi toz û dûmana li ser xwe wekî ku ji min re dikenyan. Xwezî te ev dîmen bidîtana Naûm. Roj li ber avabûnê bû, li cihê xwe rûniştim û min şeraba destê xwe ber bi asoyê ve hil da.

- Noş Naûm, noş.

*Not: Bu yazının Türkçesini [www.hevjin.org](http://www.hevjin.org) sitemizde bulabilirsiniz..*





**Biz burdayız... sen nerdesin?**

**Sen yoksan biz eksikiz...**



**info@hevjin.org**  
**dergi@hevjin.org**

**Bizimle birlikte çalışabilirsiniz...**  
**Hevjin gönüllüleri ve dostları.**

**bizi ve dergimizi**  
**web sitemizden**  
**takip edebilirsiniz!**

**www.**  
**hevjin**  
**.org**

www.arsivakurdi.org

66 Yıllar geçse de üstünden  
Bu kalp seni unutmur mu?  
Kader gelip istemeden  
Bu kalp seni unutmur mu?  
Bir hasretlik yüzün vardı  
İçinde bir hüznün vardı  
Söyleyecek sözün vardı  
Bu kalp seni unutmur mu?